

Knjižničarske novice

letnik 27; številka 9/10, 2017

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

- 3 Voščilnica uredniškega odbora**
- 4 2018 Evropsko leto kulturne dediščine**
- 5 Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic v letu 2016**
- 6 Precejanje in ojačevanje**
- 9 Obisk univerzitetnih knjižnic v Krakovu**
- 15 O zakladih znanja, spominov, zgodb Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota**
- 21 Kakšna so prizadevanja Ministrstva za kulturo, da se končno začne graditi NUK II?**
- 22 »Znanje je tisto, ki ti da krila« Intervju s Heleno Janežič**
- 26 Predstavitve knjižnice Narodnega muzeja Slovenije**
- 28 »Knjigotapljenje« in predstavitev novomeške kulture na Dunaju**
- 30 Po Kirgiziji med vrsticami**
- 32 Program izobraževanja NUK za leto 2018 in bibliotekarski izpiti**
- 33 Pet minut za knjižnico**
- 34 Povabilo ZBDS k sodelovanju**

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: **Martina Rozman Salobir**

Odgovorna urednica: **Mojca Trtnik** (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: **Branka Kerec, Meta Kojc, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar,**

Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk

Oblikoval in tehnično uredil: **Matej Zorec**

Tisk: **COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana**

Fotografija na naslovnici: **iz arhiva Centra za konzerviranje in restavriranje knjižničnega gradiva NUK**

Naklada: **260 izvodov**

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic.

<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic

knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2016: **50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.**

**“Pogum je kakor ljubezen,
hraniti se mora z upanjem”**

(Napoleon Bonaparte)

Drage bralke in bralci Knjižničarskih novic,

vstopili smo v novo leto 2018, ki pred nami leži še kot nepopisan list papirja. Želim vam, da ga popišete v svojem slogu, v svoji barvi in z vsebino, ki vas bo navdihovala skozi celo leto!

Rada bi se zahvalila tudi vsem naročnikom, ki vztrajate z nami in nam dajete upanje, da naše delo ni zaman. Hvala tudi vsem bralcem in piscem, ki berete, bogatite in soustvarjate Knjižničarske novice. Hvala uredniškemu odboru, ki skupaj z mano išče nove poti in oblikovalcu, ki vsebini doda ustvarjalno-umetniški pridih. Hvala tudi Narodni in univerzitetni knjižnici za razumevanje in podporo pri mojem urednikovanju.

Pred vami je nova številka, ki, poleg običajnih rubrik, postavlja vprašanja in išče odgovore. Leto 2018 je tudi evropsko leto kulturne dediščine in knjižnice smo z ohranjanjem pisne dediščine zagotovo pomemben del le te. Prav zato sredinsko stran v obliki plakata namenjamo pozivu vsem knjižnicam k še večji skrbi do naše kulturne in pisne dediščine! Želim vam veliko užitkov ob branju,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Leto 2018 naj bo leto navdiha in notranjega miru.
Prinese naj vam dobre odločitve,
iskrene ljudi in srečo v najrazličnejših oblikah.
Sabina Šolar

Naj vam novo leto prinese
sreče, radosti in zdravja,
v življenju nova poglavja.
V srcu toplino in ustvarjalno svežino.
Veliko mirnih družinskih trenutkov,
spontanih, brez osnutkov.

Naj bo leto 2018 vaše leto!
Magdalena Svetina Terčon

Na delovnem mestu veliko elana in inovativnih idej,
v družbi sodelavcev se pogosto tudi nasmej.
Kopico knjig, brez katerih preprosto ne gre,
saj pobožajo dušo in se za večno vtisnejo v srce.
Radovednost naj vas ponese na stezice,
kamor boste s sabo vzeli tudi Knjižničarske novice.
Srečno 2018!

Bojana Medle Vsem bralcem Knjižničarskih novic želim vse dobro v letu 2018.
Pa dodatni kilogram poguma za pisanje.
Ravno zaradi vaših prispevkov je revija pestra in zanimiva.
David Ožura

V letu 2018 vam želim na vašem poslovnem področju,
veliko briljantnih dosežkov lastnih naporov
in podporo bodočim generacijam.

Naj naše navdušenje za opravljeno delo doseže mlade,
ki čakajo, da pokažejo svoje potenciale
in zagnano razširjajo krila svojih ustvarjalnih misli.

Veronika Potočnik

Naj vam novo leto prinese zdravja in veselja,
lahkoten korak in nasmejan obraz.
Podelite prijaznost in vzemite si čas zase.
In delite svoje doživljanje in znanje z nami,
ki z veseljem prelistamo novice.
In vzemite si čas, čas le zase
in čas za številne bralne trenutke.
Vse dobro v 2018 vam želim!

Branka Kerec

V letu 2018 vam želim veliko zdravja
in prijetnega branja!

Damjana Vovk

Želim vam brezskrbno,
razgibano in srečno,
skratka, (po)polno leto!
Meta Kojc

2018 EVROPSKO LETO KULTURNE DEDIŠČINE

Eva Kodrič-Dačić

Narodna in univerzitetna knjižnica
eva.kodric-dacic@nuk.uni-lj.si

V prvi polovici leta 2017 so evropske institucije sprejele dokumenta, ki bosta v prihodnjem in naslednjih letih usmerjala politiko na področju kulturne dediščine. Evropski strategiji kulturne dediščine za 21. stoletje, ki jo je sprejel Svet Evrope februarja 2017, je v maju sledil še sklep Evropskega parlamenta in sveta o razglasitvi leta 2018 za leto evropske kulturne dediščine. Dokumenta izpostavljata njen pomen za oblikovanje naše lastne identitete, ozaveščata o kulturni dediščini, ki nas obkroža tukaj in zdaj, govorita o njenem pomenu za prostorski in gospodarski razvoj ter opozarjata na nujnost vključevanja vsebin kulturne dediščine v izobraževalne kurikulumne.

Slovenske knjižnice stopajo v leto 2018 brez enotnih usmeritev oziroma strategije varstva pisne kulturne dediščine. Ne glede na to bi morale knjižnice v tem letu, pa tudi sicer, stremeti k:

1. Ozaveščanju o pomenu in prepoznavanju pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo knjižnice

Knjižnice bi morale najprej same ozavestiti pomen pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo in skrb zanjo prepoznati kot pomemben del svoje redne dejavnosti. Izdelati bi bilo treba smernice, navodila in priročnike za prepoznavanje, trajno ohranjanje in zaščito tega gradiva. Posebno pozornost bi morali nameniti varstvu izvornega digitalnega gradiva: posodobiti bi bilo treba navodila za njegov zajem na nacionalni ravni (Pravilnik o vrstah in izboru elektronskih publikacij za obvezni izvod) ter izdelati smernice za usklajen zajem izvornih digitalnih publikacij na lokalnih ravneh (na primer domoznanske zbirke) in v okviru univerz (na primer univerzitetni repozitoriji).

2. Evidentiranju pisne kulturne dediščine

Pisna kulturna dediščina v knjižnicah vključuje posebne in redke vrste knjižničnega gradiva (na primer rokopisno gradivo) oziroma objekte, ki jih Zakon o knjižničarstvu ne uvršča med knjižnično gradivo (knjižnične zbirke). Da bi omogočili evidentiranje kulturne dediščine, je treba izdelati ali določiti standarde oziroma formate za popis teh vrst gradiva ter konkretna pravila in priročnike za popis zbirk, zapuščin in rokopisnega gradiva. Prav tako je treba v skladu z zakonom, ki ureja varstvo kulturne dediščine, vključiti pisno kulturno dediščino v register kulturne dediščine in dosledno izvajati določbo Zakona o knjižničarstvu, ki knjižnicam predpisuje izdelavo seznama kulturnih spomenikov, ki jih hranijo.

3. Trajnemu ohranjanju in zaščiti pisne kulturne dediščine

Ministrstvo za kulturo bi bilo treba spodbuditi, da prevzame iniciativo na področju varstva pisne kulturne

dediščine, tako da poskrbi za ustrezno zakonsko ureditev tega področja ter za financiranje s tem povezanih nalog. Poskrbeti bi moralo, da bi bile najbolj dragocene zbirke razglašene za kulturne spomenike državnega pomena.

Ministrstvo za kulturo naj ustrezno podpre delovanje nacionalne knjižnice in pospeši gradnjo nove stavbe nacionalne knjižnice. Od pogojev, v katerih deluje nacionalna knjižnica, je odvisno trajno ohranjanje pisnih kulturnih spomenikov in dediščine, ki jo knjižnica hrani ter celotno področje razvoja dejavnosti, povezanih z varstvom pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo knjižnice. Prav tako bi bilo treba na nacionalni ravni zagotoviti pogoje za trajno ohranjanje izvornih digitalnih publikacij (nacionalni repozitorij), ki so pomembne za lokalna okolja.

Knjižnice bi morale poskrbeti, da pri izločanju gradiva sodeluje oseba, ki je specialist za področje kulturne dediščine in s tem preprečiti morebiten odpis in izgubo dragocenega gradiva.

4. Sodelovanju med institucijami, ki ohranjajo pisno kulturno dediščino

Pisno kulturno dediščino hranijo arhivi, knjižnice in muzeji. Meja med knjižničnim, arhivskim in muzejskim gradivom ni jasno začrtana, marsikdaj si različni javni zavodi delijo iste zapuščine in fonde. Zato bi bilo treba spodbuditi strokovno sodelovanje med temi institucijami, predvsem na področju standardov za popis gradiva.

5. Koordinirani promociji pisne kulturne dediščine

Še naprej je treba vzdrževati in razvijati portal KAMRA, koncept celostne predstavitve kulturne dediščine, ki je možen le s sodelovanjem arhivov, knjižnic in muzejev pa prenesti tudi na področje razstavne in založniške dejavnosti. Ustanoviti bi bilo treba arhiv in muzej slovenske književnosti, ki bi v okviru stalnih in tematskih razstav omogočal javnosti ogled redkosti, rokopisov in prvih izdaj literarnih del, ki so temelj naše kulture. ●

Tekst je del referata Pisna kulturna dediščina v slovenskih knjižnicah: izziv za knjižničarsko stroko in za pristojno ministrstvo, ki ga je avtorica 1. decembra 2017 predstavila na strokovnem posvetu v Osrednji knjižnici Celje v sodelovanju z Društvom bibliotekarjev Celje.

Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic v letu 2016

Damjana Tizaj Marc

Narodna in univerzitetna knjižnica
damjana.tizaj@nuk.uni-lj.si

Statistične meritve o delu slovenskih knjižnic za poročevalsko leto 2016 so za nacionalno, visokošolske, splošne in specialne knjižnice uradno potekale med 1. in 15. marcem 2017. K sodelovanju smo povabili 267 knjižnic. S statističnimi meritvami smo zaključili 14. aprila 2017, ko je Centru za razvoj knjižnic izpolnjene vprašalnike posredovalo 244 oz. 91% vseh knjižnic. Od tega vse splošne knjižnice (skupaj z zamejskima knjižnicama) ter 88 oz. 90% visokošolskih (skupaj z nacionalno knjižnico) in 96 oz. 88% specialnih knjižnic.

	Nacionalna knjižnica	Visokošolske knjižnice	Splošne knjižnice	Specialne knjižnice	Šolske knjižnice*
Upravne enote	1	87	58	96	577 (612)*
Izposojevališča	1	122	284	129	870
Samostojne knjižnice	1	1	58	0	0
Knjižnična zbirka (inv. enote)	2.807.740	5.324.117	11.899.230	2.532.574	8.627.103
Prirast knjižničnega gradiva (inv. enote)	27.750	132.742	421.686	33.916	267.103
Podatkovne zbirke, ki jih gradi knjižnica (naslovi)	5	88	145	58	8
Potencialni uporabniki**	2.065.895	81.720	2.065.895	74.695	275.733
Člani	8.927	102.300	469.970	41.957	272.655
Obisk	-	2.356.311	11.505.544	-	-
<i>-od tega fizični obisk</i>	272.077	1.825.380	10.129.696	127.143	-
Izposojene enote	119.301	1.718.890	25.692.211	-	4.164.793
Zaposleni strokovni delavci (EPZ)	100,5	292	933	122	455
Zaposleni SKUPAJ (EPZ)	136	357	1.190	142	-
Izobraževanje zaposlenih (ure)	3.401	7.166	31.213	1.890	-
Nakup gradiva v EUR	779.619	6.536.845	6.770.750	2.682.200	2.854.341

■ Slovenske knjižnice v letu 2016

Legenda:

-: ni zanesljivih podatkov

EPZ: ekvivalent polne zaposlenosti

Opombe:

*: V statistične meritve o delu šolskih knjižnic je bilo vključenih 612 šolskih knjižnic, vprašalnik je izpolnilo 577 šolskih knjižnic. Vsi podatki o šolskih knjižnicah se nanašajo na 577 knjižnic, ki so izpolnile vprašalnik. Med šolskimi knjižnicami pri teh meritvah niso bile vključene knjižnice glasbenih šol.

** : število potencialnih uporabnikov je lahko manjše od števila članov, ista oseba je lahko včlanjena v več knjižnic hkrati.

V primeru, da knjižnice določenih podatkov niso posredovale, smo podatke imputirali oziroma naredili preračun na celotno vrednost, razen pri šolskih knjižnicah.

Knjižnice so imele v letu 2016 skupaj 242 upravnih enot in 536 izposojevališč. Razpolagale so z 22.563.661 inventarnimi enotami gradiva, med katerimi je bilo 616.094 inventarnih enot prirasta. Imele so 623.154 članov in 12.354.296 obiska (fizični). V knjižnicah je bilo zaposlenih 1.825 delavcev (EPZ), ki so se skupaj izobraževali 43.676 ur. Med delavci knjižnice, ki so v rednem delovnem razmerju, je bilo 1.447,5 strokovnih delavcev (EPZ). Za nakup knjižničnega gradiva so knjižnice namenile 16.769.414 EUR.

V Centru za razvoj knjižnic smo letos prvič izvedli statistične meritve za šolske knjižnice, ki so za šolsko leto 2015/2016 uradno potekale med 5. in 23. decembrom 2016. Z meritvami smo zaključili 10. februarja 2017.

V statistične meritve o delu šolskih knjižnic je bilo vključenih 612 šolskih knjižnic, vprašalnik je izpolnilo 577 oz. 94% knjižnic. Knjižnice glasbenih šol pri teh meritvah niso sodelovale.

V času statističnih meritev smo sodelavci Centra za razvoj knjižnic poslali nacionalni, visokošolskim, splošnim in specialnim knjižnicam 351 pojasnil preko elektronske pošte, opravili smo 347 telefonskih pogovorov in odklenili 86 vprašalnikov. Šolskim knjižnicam smo posredovali 930 pojasnil preko elektronske pošte in opravili 950 telefonskih razgovorov.

Rezultati statističnih meritev o delu slovenskih knjižnic za poročevalsko leto 2016 so objavljeni na naši spletni strani: <https://bibisist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php> ●

Precejanje in ojačevanje

Renata Vidic

Valvasorjeva knjižnica Krško
renata@knjiznica-krsko.si

Kratko poročilo o 4. literarnem torku iz sklopa izobraževanj na temo Vrednotenje književnosti v knjižnicah in razvoj bralne kulture II. pod okriljem Dobreknjige.si

V prehodu septembrskega v oktobrski čas, ki krajša dnevno luč in nas v skladu z naravnimi ritmi usmerja v razpoloženje notranjih premišljevanj, sta se zvrstila Kongres ZBDS, ki je tokrat poskušal ozavestiti pomen povezovanja in sodelovanja z namenom bolj povezanih in močnejših skupnosti, s 'pod pozivom' k ustvarjanju države bralcev, ter še eno izobraževanje, na katerega želim posebej opozoriti, v organizaciji delovne skupine Dobreknjige.si, ki že drugo leto zapored za knjižničarje organizira – po mojem okusu in kriterijih najbolj zanimiva, uporabna in kvalitetna ter celostno premišljena – izobraževanja na temo vrednotenja književnosti v knjižnicah in razvoja bralne kulture.

Medtem ko so na Kongresu ZBDS uspeli zapolniti razpoložljive dvoranske kapacitete, je bil pogled na poslušajoče občinstvo na zadnjem izobraževanju pod okriljem Dobreknjige.si žal manj (po)polno zaseden. Kar me izredno žalosti. Iz več razlogov. Prvi je ta, da so to res dobro zastavljena izobraževanja, na katerih se izbrani predavatelji običajno več kot izkažejo s posredovanimi vsebinami in sporočili, dobrohotno namenjenimi vsem knjižničarskim akterjem, naj bo izposojevalcem, nabavni službi, promotorjem branja, moderatorjem zapisov o knjigah, vodstvu ... Pri teh izobraževanjih namreč ne gre zgolj za večino pisanja, ki naj bi jih spoznavali na teh srečanjih, to je bila le ena od etap. Vrednost tega izobraževalnega sklopa je širša – veže se na osvežitveno priklicevanje,

posodabljanje ali poglobljevanje celostnega pogleda, ki se nanaša na knjigo in branje. Tako kot je knjiga veliko več kot embalaža, so knjižnice veliko več kot zgolj z(a)ložene skladovnice knjig. V tem 'več' se skriva naš pomen. Zaradi tega 'več' delujemo. In iz tega 'več' iščemo še več novih navdihov. Knjižničarji imamo srečo: ta 'več' nam je vedno na doseg roke, le sprožiti ga moramo. Da pa ga (lahko) sprožimo, je potrebno nekaj znanja, nekaj občutka, nekaj osebnih spretnosti, in stalno ozaveščanje, h kateremu budijo prav tovrstna srečanja.

Ta zapis naj bo predvsem zahvala ekipi Dobreknjige.si za visok, izredno kvaliteten nivo ciklusa izobraževanj, hkrati pa poziv knjižničarjem, naj mislijo, čutijo in želijo širše, kot to od njih zahteva

enodimenzionalni ekran. Res težko razumem, zakaj so izobraževanja na temo pisanja anotacij požela tolikšen odziv, oktobrski tema pa kot da skoraj nikogar ne zanima. Vse je v istem paketu, tudi knjiga kot izdelek. Predvsem pa si glede na podano vsebino svoje spoštovanje zaslužijo gostujoči predavatelji, ki so spoštljivo in korektno podali svoja znanja in razmišljanja prisotnemu poslušajočemu občinstvu. Menim, da bo zainteresiran bralec tega zapisa uspel izluščiti nekaj sledi tega srečanja, posamično nanizanih spodaj, upam pa, da tudi tiste, ki se vijejo pod besedilom, četudi niso vse eksplicitno izluščene in poudarjene.

Predstavniki slovenskega knjižnega založništva (dr. Blatnik, dr. Kovač, Ciglencečki ...) so na podlagi svojega strokovnega, raziskovalnega ter praktičnega znanja in izkušenj predstavili svoje poglede na knjigo kot vrednoto, vredno pozornosti tudi z vidika založniških prijemov; nadalje na branje, ki je nekoč delovalo kot generator skupnosti, medtem ko se danes premošča na neobvezujoče in dokaj labilno polje prostočasnih aktivnosti; prevodno leposlovje v Evropi in Sloveniji; lektoriranje in z njim povezano spoštovanje in negovanje nacionalnega

Ta zapis naj bo predvsem zahvala ekipi Dobreknjige.si za visok, izredno kvaliteten nivo ciklusa izobraževanj, hkrati pa poziv knjižničarjem, naj mislijo, čutijo in želijo širše, kot to od njih zahteva enodimenzionalni ekran.

Visokošolski izobraženci so bralno na nivoju poklicnega usmerjanja oz. celo na osnovnošolskem. Družba postaja torej vse manj angažirana, vse manj razgledana, vse manj razmišljujoča.

jezika; ter grafično oblikovanje. Z nami so delili tudi svoja razmišljanja o branju nasploh ter nakazali prednosti, slabosti in posledice branja na klasičnih nosilcih v primerjavi z digitalnim branjem.

Dr. Andrej Blatnik se je v svojem začetnem predavanju osredotočal na predstavitev založniških standardov, kot jih razumejo s soavtorji knjige Založniški standardi, kjer poljudni in zainteresirani javnosti predstavljajo nivoje, ki bi jim bilo potrebno zvesto slediti, če naj bo knjiga podana na trg kot dober izdelek, ki pa ni samo embalaža in vsebina, ampak v sebi nosi tudi kulturno plast jezika, srčiko naše nacionalne biti. Pri ponazarjanju svojega sporočila je izhajal iz naslova *'Knjiga je naprava za vsebino'* (Bhaskar), v nadaljevanju predstavil in razložil *založniško delovanje kot 'precejanje in ojačevanje'* (s čimer se na svoj način soočamo tudi v knjižnicah) ter povzel zgodovinski pomen branja s povedjo *'Zgodovina branja je zgodovina družbenega učinkovanja.'*

Dr. Miha Kovač je v sklopu svojega predavanja izhajal iz razmišljanj o branju kot procesu ter nadalje *o pomenu branja*, katerega največje posledične vrednosti so *v krepitvi subjektivne sposobnosti predstavljanja, kontekstualnega in abstraktnega mišljenja ter empatije*. Opozoril je, da ne gre zanemariti, da je branje na klasičnih nosilcih bolj poglobljeno oz. celostno, medtem ko se pri branju digitalnih vsebin pomnjenje bistveno zmanjša, besedni zaklad je nižji, bistveno manj je kontekstualnega mišljenja. Ob tem humorno pove: *'Če ne bomo brali, bomo malce bolj bebavi.'* Oz.: *'Ker ne beremo več toliko kot včasih, je svet malo bolj bebav.'* In povzame:

Okoli leta '70 prejšnjega stoletja so bili večinski bralci iz vrst delavskega razreda, ki se je s pojavom TV preselil pred televizijske ekrane. Z razvojem družbe in predvsem kapitalizma, povečevanjem stresa ter zmanjševanjem prostega časa pa se dandanes soočamo z vse večjim družbenim problemom, ki se kaže v bralnih navadah oz. na bralnem nivoju v ugotovitvah, da so visokošolski izobraženci bralno na nivoju poklicnega usmerjanja oz. celo na osnovnošolskem. Družba postaja torej vse manj angažirana, vse manj razgledana, vse manj razmišljujoča.

Ob njegovem predavanju smo se seznanili tudi z zanimivo dinamiko in prehajanjem prevodne literature v Evropi, ki ima izrazito lokalne posebnosti. Ugotavlja, da se na tem področju še vedno soočamo z 'berlinskim zidom', ki v smeri Vzhodne Evrope prepušča trg prevodnih leposlovnih del, medtem ko obratno ne velja – kot bi bila vzhodnoevropska literatura drugorazredna. Nadalje, specifičnost knjižnega trga Velike Britanije je v izredno nizki prepojenosti le-tega s prevodno literaturo, posebnost francoskih bralcev pa je bila do Larssonove trilogije, ki je vzbudila njihovo zanimanje po spletu več naključij, nezainteresiranost za skandinavsko literaturo. Za najuspešnejše avtorje med evropskimi bralci se ob podrobnejši analizi izkaže, da so bili vsi med njimi vsaj nekaj časa intenzivno v stiku z anglosaksonsko kulturo in angleškim jezikom, kar napeljuje k nadaljnjim ugibanjem. V Rusiji, ki je bila zaprta in nedovzeta za književnosti drugih kultur, pa se že nekaj časa, tako kot pri nas v Sloveniji, soočajo s poplavo in konzumiranjem žanrske literature izredno nizke kvalitete.

Jelka Ciglenečki, urednica pri založbi Goga, je predstavila težak kruh slovenskih založb, predvsem majhnih, in izzive odgovornih urednikov, ki poleg svojega 'nosu' in intuicije potrebujejo veliko mero drznosti in poguma pri sestavljanju programa in zastopanju avtorjev, kar se njej (in s tem založbi Goga) prav gotovo dobro obrestuje. Založba Goga je namreč pod njenim budnim očesom s svojimi izdajami v zadnjem času vzbudila kar nekaj pozornosti. Zaradi premalo kadra in ob zanemarljivem proračunu pa se ne uspejo še bolj povezati z bralci in ne nazadnje s knjižnicami kot pomembnimi generatorji bralskega občinstva. Zavzema se za bolj aktivno in ozaveščeno promocijo slovenskih avtorjev, saj so prav oni ključni negovalci nacionalnega jezika, in knjižnicam predlaga npr. redno izpostavljanje vsaj nagradjenih slovenskih avtorjev, razmišlja pa tudi o 'glasu ljudstva', ki bi se s svojim glasovanjem osredotočal na slovensko prozo zadnjih dveh let.

Dr. Andrej Blatnik je, navezujoč se na predhodno razmišljanje, opozoril na zaskrbljujoč podatek, ki razkriva, da ima na bralno polje slovenskih bralcev najmočnejši vpliv prevodno leposlovje; v letu 2016 je bila med 100 najbolj izposojanimi knjigami v slovenskih knjižnicah le ena knjiga slovenskega avtorja, pa še ob tej so tekli pogovori, ali lahko v njenem primeru glede na jezikovne prvine res govorimo o izvirnem slovenskem leposlovju.

Spregovoril je tudi o treh tipih razvoja družb, ki jih lahko opazujemo v različnih organizacijskih okoljih, ne zgolj političnem ali založniškem: *odprti avtocentrični tip*, značilen za ozaveščeno družbo s kakovostnimi instituti, ki znajo vrednotiti;

Učiti se brati na kateri koli osnovi, namreč pomeni tudi učiti se govoriti, se razlagati, se braniti, zagovarjati in dogovarjati. Pravica do besednosti se veže na pravico do izražanja svojih čustev, misli, želja, pričakovanj.

zaprti avtocentrični tip, za katerega je značilna samozadostnost (oz. so odprti na zunaj, sicer zaprti); *ter periferno odvisni tip* razvoja, pri katerem glavne odločitve diktirajo zunanji interesi, ob tem pa domači oz. notranji akterji izgubijo sposobnost samostojnega delovanja in odločanja. Zadnjega bi lahko ponazorili s poznanim priložnostnim pozdravom: Kako si?, ki mu sledi odgovor nagovorjenega: 'Tako kot drugi hočejo,' kar pomeni, da nagovorjeni sam nima moči, volje ali hrbtenice, da bi to spremenil.

Kje torej smo? Kje si želimo biti kot posamezniki in kot skupnost (oboje vpliva eno na drugega)?

Ob tem naj, zgolj navidezno brez navezovanja na zgoraj zapisani vprašanja, in tudi da ne bi povsem obšla letošnjega Kongresa ZBDS, posredujem srčno sporočilo čudovite gostujoče predavateljice **dr. Gabi Čačinovič**, ki je, obogatena s svojim dolgoletnim delom in osebnimi izkušnjami, spregovorila o delu z bralci in o tem, zakaj je branje pomembno. Učiti se brati, pravi, na kateri koli osnovi, namreč pomeni tudi učiti se govoriti, se razlagati, se braniti, zagovarjati in dogovarjati. Pravica do besednosti se veže na pravico do izražanja svojih čustev, misli, želja, pričakovanj. Ob branju vzporedno spoznavamo še več, da namreč tovrstne pravice ne vključujejo tudi pravice do

delati, karkoli si kdo poželi, ter se vseskozi učimo in vselej znova ozaveščamo, da živimo v skupnosti, kjer se moramo drug drugemu prilagajati, zatorej se moramo znati tudi poslušati in spoštovati. Z branjem krepimo, kot se je predavateljica lepo izrazila, zaupanje v besedo, kar je pomembno, saj beseda bralca razume, ga brani, tolaži, razveseljuje in nasmeji, ga vodi in usmerja, mu pojasnjuje in razlaga, ga odkriva ... **Pravica do branja oz. besednosti je**, v tej luči razumljena, pravzaprav **pravica do resničnosti**. Pri delu z bralci, je poudarila, pa je pomembno, da se jim na način čuječega, spoštljivega vodenja pridružimo na točki, kjer se oni trenutno nahajajo, in od tam, s tiste razvojne bralne stopnje, začenjamo s potjo drugam. Ob tem ne smemo pozabiti, da ima vsakdo pravico biti človeško spoštovan, pri čemer naj se **spoštovanje nanaša tudi na spoštovanje osebnega časa, ki je sedanjí čas, torej čas, v katerem se odvija življenje in s tem edini čas, ki ga resnično živimo**. Kaj naj torej sporočamo bralcem, ko jih vodimo na njihovih bralnih poteh? Z besedami dr. Gabi Čačinovič: »naj jih knjige ne bo strah. Naj jih ne bo strah besede.« In če bi nadaljevali razmišljanje, bi verjetno lahko k temu dodali: naj jih ne bo strah samih sebe. K temu se lepo navezuje tudi napotek, ki se navezuje na vzgojo bralcev, in ga izpostavlja dr. Igor Saksida: »Vedno malo več, kot nekdo trenutno zmore.«

In še beseda ali kakšna več o precejanju in ojačevanju. Ta dva pojma sta me fascinirala, tako res lepo ponazarjata celotno naše delovanje, naj bo javno ali zasebno, profesionalno ali osebno, zavestno (racionalno) ali nezavedno (iracionalno). Zaradi precejanja in ojačevanja smo postali, kar smo; ti dve dejavnosti sta ključna formalna gradnika osebnih identitet. V sebi združujeta razumsko in čustveno, prav tako lahko na njiju vpliva družbeno. Precejanje (izbiranje, izločevanje, vrednotenje ...) in ojačevanje (poudarjanje, razglašanje, zavzemanje ...) sta orodji, ki ju zrelí, modri posamezniki odgovorno uporabljajo na svoji življenjski poti, naj bo za lastno ali skupno dobro (ki sta le dve plati neke medalje). Odločilna za obstoj odprtih avtocentričnih okolij je njihova dovolj velika kritična masa, torej ... **Kje smo in kje si želimo biti kot posamezniki in kot skupnost?** Precejajte in ojačujte, ne dovolite, da vam drugi odzamejo to svobodo, ki je vaša osebna in edina, kar vam resnično pripada. ●

Zaradi precejanja in ojačevanja smo postali, kar smo; ti dve dejavnosti sta ključna formalna gradnika osebnih identitet. V sebi združujeta razumsko in čustveno, prav tako lahko na njiju vpliva družbeno.

Obisk univerzitetnih knjižnic v Krakovu

Melita Ambrožič
Narodna in univerzitetna knjižnica
melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si

Lokalni organizatorji 83. konference mednarodnega združenja IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), ki je potekala od 19. do 25. avgusta 2017 v Wrocławu (Wrocław) na Poljskem, se niso potrudili le z zagotovitvijo prostorov za izvedbo konference in organizacijo spremljevalnih dogodkov, ampak tudi z bogatim naborom knjižnic, ki so jih lahko obiskali udeleženci konference. Izbirali smo lahko med 16 ponujenimi vodenimi ogledi knjižnic v Wrocławu kot tudi drugot. Sama sem se odločila za celodnevni obisk univerzitetnih knjižnic v mestu Krakov (od Wrocława je oddaljeno 268 km), ki slovi po kakovostni ponudbi visokošolskih študijev in številnih kulturno-zgodovinskih znamenitostih.

Krakov spada med najstarejša poljska mesta, leži na jugu države ob reki Visli in je glavno mesto Malopoljskega vojvodstva. Ustanovljeno je bilo v 7. stoletju, prvi ostanki naselbin, ki so jih našli na Vavlovem griču, pa naj bi izvirali iz kamene dobe. Od leta 1038 do 1596 je bil Krakov prva prestolnica Poljske, mestne pravice pa je pridobil leta 1257. Med 2. svetovno vojno mesto ni bilo porušeno, saj so ga za svoj sedež oblasti izbrali

nemški okupatorji. Zato so zgodovinske zgradbe, tudi univerzitetne, v Krakovu ostale nepoškodovane. Žalostna usoda pa je doletela židovsko četrt Kazimierz, kjer so nacisti pobili večino prebivalcev, ostale pa najprej zaprli v geto in nato postopoma odpeljali v koncentracijsko taborišče v bližini mesta (Auschwitz-Birkenau).

Skozi svojo zgodovino je bil Krakov pomembno trgovsko, gospodarsko,

■ Nekdanji sedež Jagelonske univerze, danes prostor za slovesne dogodke univerze

kulturno in akademsko središče. Zaradi bogate kulturne dediščine privablja množice turistov, zaradi akademskega ugleda pa številne tuje študente in znanstveno-raziskovalne delavce. Da mesto in država namenjata veliko pozornosti in sredstev razvoju kulture, znanosti in izobraževanja, pričajo tudi številni krakovski muzeji (ob koncu leta 2015 jih je delovalo kar 67) in knjižnice (med njimi 54 splošnih in 145 znanstvenih) ter univerzitetni kampusi z odličnimi pogoji za študij in znanstvenoraziskovalno delo. V Krakovu danes delujejo mednarodno priznane univerze in samostojni visokošolski zavodi (Jagelonska univerza, AGH – Univerza za znanost in tehnologijo, Ekonomska univerza, Pedagoška univerza, Univerza za kmetijstvo, Tehnološka univerza, Akademija za glasbo, Umetniška akademija, Akademija za dramsko umetnost, Jezuitska univerza itd.) s skupaj skoraj 200.000 slušatelji. Obiskali smo dve univerzi – Jagelonsko univerzo in Univerzo za znanost in tehnologijo, ter si ogledali njuni univerzitetni knjižnici¹.

¹ Predstavitev poljskih knjižnic in knjižničnega sistema najdemo v prispevku Budyńska, B. in Jezierska, M. (2017). Libraries in Poland as of 2015: Diversity of Types, Potential and Services. Polish Libraries, 5, 6–51 (<http://polishlibraries.pl/mobile/article.php?a=34&p=1>) in v tematski številki revije Polish Libraries Today, vol. 7, 2007 (<http://bn.org.pl/download/document/1245746266.pdf>).

Univerzitetna knjižnica Jagelonske univerze

Jagelonska univerza² v Krakovu je najstarejša poljska univerza in druga najstarejša univerza v Evropi. Leta 1364 jo je, kot Krakovsko akademijo, ustanovil kralj Kazimir III. Veliki. Po njegovi smrti je za nekaj časa prenehala delovati, vendar jo je že leta 1400 ponovno vzpostavil kralj Vladislav II. Poljski (Jagielo) in v nadaljnji zgodovini nikoli več ni prenehala delovati. V času nemške okupacije je bila leta 1942 ustanovljena t. i. skrivna univerza, ki je delovala kljub temu, da je okupator aretiral in ubil številne univerzitetne profesorje. Med slavnimi slušatelji Jagelonske univerze so bili Nikolaj Kopernik³, Marie Curie (Maria Skłodowska-Curie), Stanislaw Lem, Karol Wojtyła (papež Janez Pavel II.), Bronislaw Malinowski in Ivo Andrić.

Na Jagelonsko univerzo je bilo v študijskem letu 2016/2017 skupaj vpisanih 43.405 študentov in je zaposlovala več kot 7400 EPZ pedagoških delavcev ter ostalega osebja⁴. Sodi med prestižne univerze ne le na Poljskem, ampak tudi v mednarodnem prostoru in se lahko pohvali s številnimi svetovno priznanimi raziskovalnimi dosežki. Njene članice so 16 fakultet in Univerzitetni kolidž za medicino s fakultetami za medicino, farmacijo in zdravstvo, univerzitetnimi klinikami, raziskovalnim centrom in medicinsko knjižnico. Univerza ima tudi številne znanstveno-raziskovalne inštitute in učne centre, knjižnice, arhive, muzeje, športne in nastavitvene objekte itd. V univerzitetnem knjižničnem sistemu poleg Jagelonske knjižnice, kot glavne knjižnice sistema delujejo še knjižnica Univerzitetnega kolidža za medicino in knjižnice fakultet, raziskovalnih inštitutov ter drugih enot univerze.

Jagelonska knjižnica⁵, z vzdevkom Jagelonka, je ena najstarejših in najbolj znamenitih poljskih knjižnic, ki danes poleg funkcije osrednje univerzitetne knjižnice opravlja tudi naloge nacionalne knjižnice, s pravico do obveznega izvoda poljskih publikacij⁶, in naloge javne znanstvene knjižnice. Njen nastanek (leta 1364) je povezan z nastankom Jagelonske

■ 1 Pred vhodom v Jagelonsko knjižnico 2 Glavna zgradba knjižnice je bila dograjena dvakrat, z dvoriščne strani je (levo) viden prizidek 3 Del vhodnega prostora knjižnice z recepcijo in varnostno službo 4 Tipično mesto informatorja, umeščeno v uporabniške prostore 5 Eden od prostorov z računalniškimi delovnimi postajami za uporabnike 6 Glavna čitalnica s 164 čitalniškimi mesti

univerze. Z razvojem univerze so se poleg osrednje knjižnice razvijale tudi manjše oddelčne knjižnice, ki pa so jih po letu 1775, ko je bila uvedena reforma poljskega visokega šolstva, združili z osrednjo knjižnico in celotno knjižnično zbirko umestili v prostore Glavnega kolegija. Javnosti je knjižnica postala dostopna leta 1812. V namensko zgrajeno stavbo se je preselila v času nemške okupacije, leta

1940. Nemška okupacijska oblast jo je štela za temelj bodoče nemške univerze v Krakovu. Med 2. svetovno vojno so knjižničarji sodelovali pri delu skrivne univerze in tudi skrbeli, da knjižnične zbirke niso bile uničene. Knjižnična zgradba je bila kasneje še dvakrat dograjena, in sicer v letih 1961–1963 in 1995–2001, s čimer je knjižnica prostore razširila na skoraj 150.000 m².⁷

Jagelonska knjižnica je danes največja poljska univerzitetna knjižnica, ob koncu leta 2016 je njena knjižnična zbirka obsegala 5,7 milijonov enot gradiva. Skupaj z 42-timi oddelčnimi knjižnicami, ki so prostorsko umeščene v zgradbe članic univerze oziroma njenih raziskovalnih inštitutov, pa hrani več kot 7,7 milijonov knjig in periodičnih publikacij, ter posebne knjižnične zbirke neprecenljive vrednosti (rokopisi, med njimi 2000 srednjeveških kodeksov in 3666 inkunabul, stari tiski, zemljevidi in atlasi, grafike, glasbeno gradivo itd.). Poleg nacionalne zbirke, ki jo gradi z obveznim izvidom publikacij, zagotavlja bogato zbirko poljskih in tujih znanstvenih publikacij, namenjenih pedagoškemu in raziskovalnemu procesu univerze. Za raziskovalno delo pa je še posebej zanimiva zbirka ilegalnih publikacij, avdiovizualnega gradiva in fotografij iz obdobja komunizma, ter gradiv sindikata Solidarnost, ki je prerasel v gibanje zoper vladajoči komunistični režim, in drugih poljskih opozicijskih organizacij.

Pravico do prejemanja obveznega izvoda poljskih publikacij na analognih nosilcih zapisa ima knjižnica od leta 1931, od leta 1996 tudi do obveznega izvoda avdiovizualnega in elektronskega gradiva. Avtomatiziran knjižnični sistem je uvedla leta 1993, ko je s pomočjo donacije ameriške fundacije A. Mellon, nabavila računalniško strojno in programsko opremo (sistem VTLS). Jagelonska digitalna knjižnica⁸, vzpostavljena julija 2010, vključuje več kot 400.000 digitalnih objektov. Pri digitalizaciji, gradnji in upravljanju digitalne knjižnice ter trajni hrabi digitalnih objektov uporablja programsko podporo in storitve, ki jih zagotavlja računalniški center PSC (Poznański Centrum Superkomputerowo-Sięciowe) iz Poznana.⁹ Repozitorij univerzitetnih publikacij in univerzitetno bibliografijo gradi knjižnica s programsko podporo DSpace. Med plačljivimi storitvami, ki jih zagotavlja knjižnica, bi omenili storitve mikrofilmanja, dezinfekcije, razkisljenja ter vezave gradiva, nudi pa tudi izdelavo zaščitnih map in škatel za gradivo.

²Spletna stran univerze: <http://www.en.uj.edu.pl/en>; video predstavitev: <https://www.youtube.com/watch?v=XUz4QUFEpU>

³Njegovo najbolj znano delo *De Revolutionibus Orbium Coelestium* (O kroženju nebesnih teles; 1543), v katerem zagovarja tezo, da Zemlja ni središče vesolja, ampak le eden od planetov, ki krožijo okoli nepremičnega Sonca, hrani Jagelonska knjižnica. V knjižni zbirki NUK se nahaja izvod 2. izdaje knjige, natisnjene v Baslu leta 1566.

⁴Glej več: http://www.en.uj.edu.pl/en_GB/about-university/facts-and-figures

⁵Spletna stran knjižnice: http://www.bj.uj.edu.pl/en_GB/start-en

⁶Formalno je glavna nacionalna knjižnica Nacionalna knjižnica Poljske v Varšavi, ustanovljena leta 1928. Jagelonska knjižnica prejema kot nacionalni repozitorij poljske pisne kulturne dediščine dva primerka obveznega izvoda publikacij, enega hrani trajno. Status nacionalne knjižnice ji je bil priznan leta 1969.

⁷Vir podatka: <http://www.krakow-info.com/biblioUJ.htm>

⁸Spletna stran digitalne knjižnice: <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra>

⁹Glej več: <http://dl.psn.pl/activities/oprogramowanie/>

7

8

■ **7**Knjižnično skladišče, umeščeno v devet nadstropij glavne zgradbe knjižnice
 ■ **8**Avtomatizirani sistem za transport knjižničnega gradiva

Knjižnične prostore in storitve lahko uporabljajo odrasle osebe s člansko izkaznico knjižnice.¹⁰ Študenti Jagelonske univerze in visokošolskih zavodov v Krakovu, s katerimi ima univerza pogodbe o sodelovanju, lahko kot knjižnično izkaznico uporabljajo elektronsko študentsko izkaznico. Novejše gradivo knjižnice si je sicer možno izposoditi na dom, vendar pa obstajajo različne omejitve glede na kategorije članov. Osebe, ki nimajo stalnega bivališča oziroma niso zaposlene ali ne študirajo v Krakovu, si lahko gradivo izposojajo le za uporabo v čitalnicah. Za obiskovalce Krakova, ki si želijo ogledati tudi knjižnico ali uporabljati njene prostore, je na voljo brezplačna enodnevna knjižnična izkaznica, ki jo je možno pridobiti le enkrat letno. Dnevna izkaznica omogoča tudi čitalniško izposajo

9

■ **9**Glavna knjižnica AGH – Univerze za znanost in tehnologijo ■ **10**V knjižnične prostore so umeščeni številni kotički za odmor in sprostitve ■ **11**Uporabniški prostori so svetli in funkcionalno opremljeni – pogled na glavno čitalnico ■ **12**Študijsko in referenčno gradivo je postavljeno v prostem pristopu ■ **13**Naprava za samopostrežno izposajo gradiva (knjigomat)

gradiva. Precej stroge omejitve veljajo za uporabo gradiva posebnih knjižničnih zbirk, potrebno je npr. tudi priporočilo pismo, uporaba gradiva pa je mogoča le v čitalniških prostorih zbirk. Medknjižnična izposoja gradiva za študij in raziskovalno delo je za člane knjižnice, študente in osebje Jagelonske univerze ter krakovskih javnih visokošolskih zavodov, brezplačna.

Velika površina knjižničnih prostorov ter njihova opremljenost zagotavljata tako ustrezne pogoje za hranjenje knjižničnega gradiva kot tudi za njegovo varovanje, ohranjanje in uporabo. Uporabniške površine so velike, svetle in funkcionalno opremljene, knjižnično osebje ima zelo dobre pogoje za delo. Poleg Glavne čitalnice (Lectorium) s 164 sedeži je uporabnikom na voljo še 10 manjših

čitalnic, namenjenih uporabi posameznih vrst gradiva (časnikov, časopisov, rokopisov, starih tiskov, avdiovizualnega gradiva, slikovnega in kartografskega gradiva itd.). Še posebej impresiven je prostor Glavne čitalnice, z lesenimi knjižnimi policami, umeščenimi v dve nadstropji, in steklenim stropom, skozi katerega prihaja v prostor dovolj naravne svetlobe. Ogledali smo si tudi knjižnična skladišča z avtomatiziranim sistemom za transport in razvrščanje gradiva (arhivski izvod publikacij je hranjen ločeno od gradiva, ki se izposoja), ob koncu obiska pa nam je vodja oddelka za razkisljenje gradiva predstavil naprave in postopek razkisljenja (po metodi Bookkeeper), ki neobstojnemu (»kislemu«) papirju z vnosom alkalij poveča raven pH in posledično upočasni njegovo razgradnjo¹¹.

10

11

12

Univerzitetna knjižnica AGH – Univerze za znanost in tehnologijo

Univerza za znanost in tehnologijo (Akademia Górniczo-Hutnicza im.

Stanisława Staszica – AGH) v Krakovu je vodilna tehniška univerza na Poljskem. Ustanovljena je bila leta 1913 kot Akademija za rudarstvo, delovati pa je zaradi 1. svetovne vojne začela leta 1919.

¹⁰V univerzitetnem knjižničnem sistemu nimajo uvedene enotne knjižnične izkaznice, zato s člansko izkaznico Jagelonske knjižnice ni možna uporaba drugih knjižnic sistema.

¹¹Narodna in univerzitetna knjižnica žal nima lastne opreme za razkisljenje gradiva, zato ogrožene publikacije pošilja v razkisljenje na Nizozemsko.

¹²Video predstavitev univerze: <https://www.youtube.com/watch?v=dlxqvVvgJ4k> in kampusa: https://www.youtube.com/watch?v=LbZ3v_IMLfA

13

Med 2. svetovno vojno so prostore, kjer je delovala univerza (zgradba Jagelonske univerze), zasedle nemške okupacijske sile, večina pedagoških delavcev AGH je bilo aretiranih in poslanih v koncentracijska taborišča. Kljub temu je univerzi uspelo tudi med vojno skrivaj izvajati pedagoški proces. Po vojni se je hitro širila z ustanavljanjem novih fakultet in se leta 1949 preimenovala v Akademijo (kasneje Univerzo) za rudarstvo in metalurgijo. Leta 1969 so jo poimenovali po Stanisławu Staszicu, ki je bil poljski prenovitelj, katoliški duhovnik, filozof, geolog, literat in politik. Poljaki ga štejejo za »očeta« poljske geologije in rudarstva. Današnji naziv je univerza dobila leta 2003. Ob koncu leta 2016 je bilo na univerzo AGH vpisanih 31.956 študentov, zaposlovala je 4144 pedagoških in raziskovalnih delavcev. Odlikuje se po obsežni infrastrukturi (dejavnost izvaja v zgradbah s skupno površino več kot 350.000 m²), moderni učni in raziskovalni opremljeni, 680 raziskovalnih laboratorijih ter največjim univerzitetnim kampusom na Poljskem, ki se razprostira na 38 ha površine in vključuje največji poljski študentski kampus. Slednji je umeščen na 13 ha površine in je pravo »mesto v malem« (20 študentskih domov, študentski klubi, kulturni center, športni objekti, trgovine, restavracije, pošta, banka ...).¹² Informacijsko

podporo študiju in raziskovalni dejavnosti univerze zagotavlja razvejan univerzitetni knjižnični sistem z glavno univerzitetno knjižnico in knjižnicami univerzitetnih enot. Univerzitetna knjižnica ima posebno enoto, ki skrbi za koordinacijo univerzitetnega knjižničnega sistema, organizacijo izobraževanj za zaposlene v knjižnicah in za nadzor nad delovanjem knjižničnega sistema.

Univerzitetna knjižnica AGH¹³ je največja tehniška knjižnica v Krakovu in ena največjih na Poljskem. Opravlja funkcijo glavne univerzitetne knjižnice in skupaj s 25 knjižnicami članic oziroma organizacijskih enot univerze¹⁴ tvori univerzitetni knjižnični sistem. Ob koncu leta 2016 je njena knjižnična zbirka obsegala 950.231 enot gradiva. Knjižnica je začela delovati v študijskem letu 1921/22, v namenske prostore je bila preseljena leta 1929. Njen začetni knjižnični fond so predstavljali knjižni darovi profesorjev univerze ter poljskih in tujih ustanov. V aktivnosti za pridobitev gradiva je bila npr. vključena tudi Marie Curie, prva ženska Nobelova nagrajenka za fiziko in tudi Nobelova nagrajenka za kemijo. Ob nemški okupaciji Poljske leta 1939 je knjižnična zbirka že obsegala več kot 17.000 enot gradiva. Da bi jo obvarovali pred okupatorjem, so jo začasno preselili v skladišča Jagelonske knjižnice ter med okupacijo skrivaj posojali gradivo študentom in univerzitetnemu osebju. Nova zgradba, ki jo je knjižnica dobila leta 1966, je pomenila začetek hitrega razvoja knjižnične zbirke in dejavnosti knjižnice. Temeljita prenova prostorov knjižnice je bila opravljena v letih 2010–2013.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je knjižnica avtomatizirala delovne procese in zagotovila dostop do različnih elektronskih informacijskih virov. Kot programsko podporo uporablja sistem VTLIS/Virtua. V sodelovanju z glavno knjižnico Ekonomske univerze v Krakovu gradi Univerzitetno

digitalno knjižnico (ABC-Kraków), ki vključuje digitalizirano in izvorno digitalno gradivo, objavljeno od leta 1946 dalje, ter digitalizirano starejše gradivo. Dostopno je prek elektronskega kataloga knjižnice. Storitve oddaljenega dostopa do licenčnih elektronskih informacijskih virov je za študente in zaposlene na AGH knjižnica uvedla januarja 2016, ostali lahko do njih dostopajo (v skladu z licenčnimi pogodbami z dobavitelji) le v čitalniških prostorih knjižnice, vendar jih ne smejo uporabljati v komercialne namene. Razen za zaposlene in študente AGH ter drugih javnih univerz v Krakovu je uporaba licenčnih elektronskih informacijskih virov plačljiva knjižnična storitev. Dostop do poljskih standardov je zaradi pogodbe med knjižnico in Poljskim uradom za standardizacijo brezplačen, vendar le v čitalnici zbirke. Tiskano kopijo dokumenta lahko naročijo le zaposleni in študentje AGH, in sicer v obsegu največ 30 odstotkov dokumenta, vsako kopijo pa osebe knjižnice označi z opozorilom, da se sme uporabljati le v študijske in raziskovalne namene.

Gradivo knjižnice si lahko izposojajo le člani, tudi uporaba čitalnic je možna le s člansko izkaznico. Člani knjižnice s pravico izposoje gradiva na dom lahko postanejo študentje in zaposleni (tudi upokojeni) na AGH, študentje drugih javnih univerz in samostojnih visokošolskih zavodov v Krakovu, zaposleni v raziskovalnih inštitutih in javnih visokošolskih oziroma izobraževalnih zavodih, ki v Krakovu bivajo stalno ali začasno, knjižnice upravnih organov Krakova ter druge osebe v primeru, da ima njihova matična organizacija s knjižnico sklenjeno pogodbo o uporabi storitev. Ostali člani lahko gradivo knjižnice uporabljajo le v prostorih knjižnice. Študentje javnih univerz v Krakovu lahko kot knjižnično izkaznico uporabljajo elektronsko študentsko izkaznico. Elektronski knjižnični katalog omogoča podaljšave izposojevalnega roka za izposojeno gradivo, ne pa tudi rezervacije

želenega gradiva za izposajo, slednjo je treba opraviti z obiskom oddelka za kataloge. Storitev medknjižnične izposoje je na voljo le zaposlenim in študentom AGH, in le v primeru, ko iskanega gradiva nima nobena druga knjižnica v Krakovu. Celotne stroške izposoje gradiva mora pokriti naročnik, gradivo pa se lahko uporablja le v Glavni čitalnici. Tudi naročila medknjižnične izposoje ne potekajo prek knjižničnega kataloga, naročnik jih lahko knjižnici posreduje prek elektronskega obrazca in elektronske pošte ali ob obisku oddelka za medknjižnično izposajo. Posebnost knjižnice je, da zaposlenim na univerzi poleg strokovnega gradiva zagotavlja tudi zbirko leposlovja.

V univerzitetni knjižnici AGH sta nas navdušila (minimalistična in sodobna) oprema prostorov ter skrb za prisotnost tiskanega gradiva v prostem pristopu v vseh uporabniških prostorih. Čeprav knjižnica vsebinsko v prvi vrsti pokriva področji tehnike in naravoslovja, za katera so nekateri prepričani, da »klasičnih« knjižnic ne potrebujejo več, daje v primeru temeljnih učbenikov velik poudarek uporabi tiskane oblike gradiva – najbolj iskani učbeniki so na voljo tudi v 30 ali več izvodih.

Po obisku knjižnic smo se z vodičko (sicer knjižničarko, zaposleno v Jagelonski knjižnici) še sprehodili po starem mestnem jedru Krakova, kjer smo se zaustavili pri najbolj znanih kulturno-zgodovinskih spomenikih, kot so: Glavni trg (drugi največji evropski srednjeveški trg) z gotsko Baziliko Sv. Marije, spomenikom poljskemu pisatelju Adamu Mickiewiczu, renesančno zgradbo Sukienica s številnimi trgovinicami, gotskim stolpom nekdanje mestne hiše in cerkvico Sv. Adalberta; dominikanska baročna cerkev Sv. Petra in Pavla; Florjanska ulica s Florjanskimi vrati, skozi katera so nekoč v mesto vstopali kralji s svojimi gosti; osrednja zgradba Jagelonske univerze, ki se danes uporablja le za ceremonialne namene; frančiškanski samostan in krakovska nadškofija; spomenik Vavelskemu zmaju. Žal nam čas ni dopuščal obiska gradu Vavel, kjer so ogleda vredni muzej, katedrala Stanislava in Venčeslava (kraj, kjer so kronali in pokopavali poljske kralje) ter Sigismundova kape-la in zvonik z največjim zvonom na svetu. ●

¹³Spletna stran knjižnice: <http://www.bg.agh.edu.pl/en>

¹⁴Pravila poslovanja knjižnic sprejemajo njihove matične organizacije, pri čemer pa morajo upoštevati pravila glavne knjižnice univerze. Imajo pa knjižnice pravico, da izberejo dan v tednu, ko za uporabnike niso odprte. Ta dan izkoristijo za interna opravila ter izobraževanja in strokovna srečanja.

O zakladih znanja, spominov, zgodb

Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota

Klaudija Sedar
Pokrajinska in študijska knjižnica
Murska Sobota
klaudija.sedar@guest.arnes.si

V letu 2016 je Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota praznovala 70-letnico delovanja, s čimer je bil postavljen hkrati tudi temelj oziroma začetek bralne kulture v središču pokrajine ob Muri. Prvi zametki knjižničarstva segajo sicer na konec 19. stoletja, a ključno dogajanje v razvoju knjižnic, ki so bile dostopne vsem, je nastopilo šele po drugi svetovni vojni. Leta 1945 je bila tako ustanovljena ljudska knjižnica okrajnega odbora OF, ki je pričela delovati leto kasneje, leta 1946, torej pred 70. leti. Deset let kasneje, leta 1955, pa je bila ustanovljena še študijska knjižnica, vrata katere so se odprla v naslednjem letu. Ob tem jubileju smo vsi zaposleni pripravili zbornik v 300 izvodih z naslovom *Zakladi znanja, spominov, zgodb*, ki smo ga javnosti predstavili 1. februarja 2017 v okviru slovenskega kulturnega praznika, tudi kot spomin na leto 2004, ko je knjižnica ravno v tem času pričela delovati v novih prostorih na novem naslovu. Predstavitve zbornika sta v prijetnem vzdušju sklenila člana skupine Ml2, Jernej Dirnbek in Tone Kregar, z glasbeno-literarnim delom.

Zbornik predstavlja razvoj in vsa področja delovanja knjižnice, s poudarkom na obdobju zadnjih dvajset let, odkar je izšel zadnji zbornik ob petdesetletnici delovanja knjižnice leta 1996. Od tedaj je knjižnica doživela kar nekaj radikalnih sprememb in prav to smo želeli zapisati, poudariti, da ne uide v pozabo. Naši zakladi znanja, spominov, zgodb peljejo bralca v besedi in sliki po vseh oddelkih knjižnice in področjih njenega poslanstva ter delovanja.

Po uvodnih spodbudnih besedah direktorice knjižnice, Jasne Horvat in spremni besedi urednice zbornika, Klaudivje Sedar sledijo pristrčne misli županje in županov kot ustanoviteljev oziroma financerjev knjižnice, nakar so podani mejniki v razvoju knjižnice, ki so sooblikovali zgodovino knjižnične dejavnosti oziroma koncepcijo razvoja knjižničarstva v Murski Soboti, od prvih društvenih knjižnic do ljudske, nastanka študijske ter združitve ljudske in študijske v

■ Glasbeno-literarni del s skupino Ml2

sedanjo Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota. Sedanji naziv knjižnice je tudi naša posebnost, saj smo v slovenskem prostoru edina knjižnica, ki ima v nazivu še študijska knjižnica.

Prvi prispevek *Zgodovina knjižnice*, avtorice Klaudivje Sedar, predstavlja zametke in zgodovino knjižničarstva v Murski Soboti, od tam pa jo s pomembnimi mejniki popelje do današnje moderne knjižnice v središču mesta Murska Sobota. V drugem prispevku Bojan Režonja poudari knjižnico v vlogi *Osrednje območne knjižnice (OOK) za Pomurje*, ki kot taka v svojo mrežo povezuje tri osrednje knjižnice in skrbi za izvajanje posebnih nalog osrednjih območnih knjižnic. *Mladinski oddelek*, ki domuje v pritličju knjižnice, z vsemi zanimivimi in poučnimi dejavnostmi za otroke, mladino in tudi odrasle obiskovalce približajo bralcem Vesna Radovanovič, Metka Sraka, Gabriela Sečkar in Ana Sušec. Z mladinskega oddelka vodi pot, bodisi po štiriindvajsetih stopnicah

bodisi s panoramskim dvigalom v prvo nadstropje na *Oddelek za odrasle*, katerega namen in vlogo predstavijo Simona Banfi, Nada Farič, Janez Horvat, Suzana Lukovnjak, Suzana Szabo, Julijana Vöröš in Milojka Zrim. Seveda poleg njihove bogate knjižnične ponudbe ne manjkajo dejavnosti, ki jih pripravljajo za svoje bralce in obiskovalce. Od leta 2015 je knjižnica bogatejša za *Romski oddelek*, katerega vlogo in namen izpostavi Klaudija Sedar. Naši obiskovalci pa zelo radi zahajajo na še en oddelek, bodisi zaradi študijskih potreb bodisi v želji po klasičnih vsakodnevni informacijah, na *Periodični oddelek s čitalnico*, ki ga podrobneje opisujeta Jana Balažic in Suzana Szabo. Posebno bogastvo Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota je zagotovo *Domoznanska dejavnost in domoznanske zbirke*, kar v zborniku skozi zbirke in gradivo predstavlja Andrej Pavlič. Ker pa brez nabave in obdelave knjižničnega gradiva izposoja ne bi bila mogoča, je v zborniku posebna pozornost namenjena postajama, na katerima se gradivo ustavlja, preden dobi svoje mesto na knjižni polici. Tako najprej Bojan Režonja v prispevku *Nabava knjižničnega gradiva* spregovori o nabavni politiki za gradnjo kvalitetne knjižnične zbirke, za tem pa Terezija Antolin v prispevku *Obdelava knjižničnega gradiva* poudari pomembnost strokovne obdelave, pri čemer je le-to znatno olajšal sistem COBISS. Avtorica tega prispevka se dotakne tudi obdelave raziskovalnih nalog, ki jih prejema knjižnica od Zveze za tehnično kulturo Slovenije. Na podlagi obdelave teh nalog nastaja namreč v knjižnici tudi nova zbirka, zbirka raziskovalnih nalog. Kako daleč nazaj segajo začetki *Potujoče knjižnice*, kako je potekal razvoj in kam vse potujejo naše knjige, je zabeležila Jana Balažic. K temu pa Slavko Meolic in Stanko Petek dodajata še osebni izkušnji *Potovanja s knjigami* in *Bitka pred Verdunom*, spomine in doživetja s potujoče knjižnice. Delo potujoče knjižnice pomembno dopolnjuje še mreža *Krajevnih knjižnic* na štirih lokacijah dvojezičnega območja, ki jih predstavi Jožef Papp. Isti avtor v nadaljevanju izpostavi še eno posebnost knjižnice, to je opravljanje *Knjižnične dejavnosti za pripadnike madžarske narodne skupnosti*, kar pomeni, da je

■ Klaudija Sedar urednica zbornika

na voljo tudi raznovrstno gradivo v madžarskem jeziku, tako za študijske in raziskovalne namene kot za lahkotno branje ob večerih. V zbornik je vključena tudi *Knjižnica v Domu starejših občanov v Rakičanu*, katere namen, poslanstvo in povezavo z murskosoboško knjižnico je zapisala tamkajšnja univ. dipl. sociologinja Bojana Mihorič. Poleg vsakodnevnih knjižničnih storitev in različnih dejavnosti za spodbujanje branja sta tu še *Razstavna in prireditvena dejavnost*, katero kot segment bogate ponudbe kulturnih vsebin čim širšemu krogu uporabnikov za kakovostno preživljanje prostega časa in kot poseben utrip knjižnične dejavnosti predstavi Klaudija Sedar. V sedanjem sodobnem času, ko svetovni splet odpira nove poti komunikacije, informacijska tehnologija pa omogoča vedno boljši dostop do digitalnih virov in informacij, Jana Balažic, Andrej Pavlič, Klaudija Sedar in Julijana Vöröš predstavijo tudi *Digitalno knjižnico*, ki ponuja zanimive, predvsem pa uporabne storitve in do katere lahko v veliki večini dostopamo od koderkoli. Na *Knjižnico in številke* sta se osredotočila Bojan Režonja in Boštjan Zver, ki podajata

statistične podatke o prirastu, zalogi in izposoji gradiva, o članih in obisku naše knjižnice, o zbirki knjižničnega gradiva kot naš največji zaklad. Tem sledijo še imena vseh dosedanjih upravnikov, ravnateljev in direktorjev knjižnice ter sedanjih zaposlenih. Za konec pa smo zbrali še nekaj *Vtiso in spominov* naših uporabnikov, nekdanjih in tudi sedanjih zaposlenih, kar v prijetnem knjižničnem duhu sklene zbornik.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota po uspešnih 70. letih delovanja z *Zakladi znanja, spominov, zgodb*, pogumno in pozitivno stopa naprej, nasproti izzivom, s katerimi se soočamo danes, se bomo jutri in pojutrišnjem. ●

2018
EVROPSKO
LETO KULTURNE
DEDIŠČINE
#EuropeForCulture

Slovenske knjižnice stopajo v leto 2018 brez enotnih usmeritev oziroma strategije varstva pisne kulturne dediščine. Ne glede na to bi morale knjižnice v tem letu, pa tudi sicer, stremeti k:

- 1.**
Ozaveščanju o pomenu in prepoznavanju pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo knjižnice;
- 2.**
Evidentiranju pisne kulturne dediščine;
- 3.**
Trajnemu ohranjanju in zaščiti pisne kulturne dediščine;
- 4.**
Sodelovanju med institucijami, ki ohranjajo pisno kulturno dediščino;
- 5.**
Koordinirani promociji pisne kulturne dediščine;

Tekst je del referata *Pisna kulturna dediščina v slovenskih knjižnicah: izziv za knjižničarsko stroko in za pristojno ministrstva*, ki ga je Eva Kodrič-Dačić 1. decembra 2017 predstavila na strokovnem posvetu v Osrednji knjižnici Celje v sodelovanju z Društvom bibliotekarjev Celje.

Evidentiranju pisne kulturne dediščine;

3.

Trajnemu ohranjanju in zaščiti pisne kulturne dediščine;

4.

Sodelovanju med institucijami, ki ohranjajo pisno kulturno dediščino;

5.

Koordinirani promociji pisne kulturne dediščine;

Tekst je del referata *Pisna kulturna dediščina v slovenskih knjižnicah: izziv za knjižničarsko stroko in za pristojno ministrstvo*, ki ga je Eva Kodrič-Dačić 1. decembra 2017 predstavila na strokovnem posvetu v Osrednji knjižnici Celje v sodelovanju z Društvom bibliotekarjev Celje.

Slovenske knjižnice stopajo v leto 2018 brez enotnih usmeritev oziroma strategije varstva pisne kulturne dediščine. Ne glede na to bi morale knjižnice v tem letu, pa tudi sicer, stremeti k:

1.

Ozaveščanju o pomenu in prepoznavanju pisne kulturne dediščine, ki jo hranijo knjižnice;

2.

eam dominum Iudicia domine quoniam Seculoꝝ

domini domus meus et libertas meus esto

neque daturis

Confundam tu et reue

tu inimici me

re-

qui

Kakšna so prizadevanja
Ministrstva za kulturo,
da se končno začne
graditi NUK II?

V novi realnosti je razveseljiva novica, da je v naši državi vsaj nekaj več denarja na voljo, morda celo za področje kulture. Sprašujem, kakšna so prizadevanja Ministrstva za kulturo, da se končno začne graditi NUK II, ustanova državnega pomena, ki razvija znanje, spodbuja ustvarjalnost ter ju najbolj učinkovito, bolj od vseh organizacij, promovira v svetu.

Nujnost gradnje se povezuje tudi z okrepljenim financiranjem vojske, kar med drugim opozarja na nevarnost spopadov, v katerih je ogrožena, že sedaj nepopolno hranjena, naša, v knjižnici zbirana kulturna dediščina.

Silva Novljan
Ljubljana, 16.11.2017

NUK si bo v letu 2018 s podporo javnosti in deležnikov prizadeval, da odločevalci prepoznajo razvojni potencial projekta NUK II ... pri čemer bo Ministrstvo za kulturo prizadevanja podpiralo skladno z razpoložljivimi možnostmi in pristojnostmi.

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ki je pristojno ministrstvo za izgradnjo NUK II, sta v letu 2012 izvedla mednarodni arhitekturno-urbanistični natečaj za novo knjižnično stavbo NUK II. Nova zgradba Narodne in univerzitetne knjižnice je načrtovana na zanjo že dolgo predvidenem prostoru med Emonsko, Zoisovo, Rimsko in Slovensko ulico. Namen prenovljenega projekta je zagotoviti najvišjo kakovost javnih knjižničnih storitev, vrhunsko pedagoško in znanstveno-raziskovalno okolje ter v prostor, bogat z zgodovino, umestiti zgradbo, ki bo odsevala poslanstvo in vrednote Narodne in univerzitetne knjižnice. V letu 2014 je bil dokončan idejni načrt, v nadaljevanju je bila načrtovana priprava dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Ministrstvo za kulturo vseskozi podpira prizadevanja za ustvarjanje pravnih, procesnih in finančnih predpostavk za načrtovano novo stavbo NUK II. Na Ministrstvu za kulturo v celotnem dolgoletnem obdobju priprav poudarjamo, da je potrebno storiti vse potrebno, da bi se zagotovila potrebna finančna sredstva oziroma, da bi se pridobila sredstva za začetek gradnje. Zagotovitev arhitekturno, oblikovno, vsebinsko in funkcionalno ustreznih prostorov, ki bodo zagotavljali ustrezno informacijsko in tehnološko podporo delu nacionalne knjižnice ter izvajanju funkcije univerzitetne knjižnice, je korak več k družbi znanja, je odraz razvojne naravnosti Slovenije ter pomemben obet za boljše varovanje pisne kulturne dediščine.

NUK si bo v letu 2018 s podporo javnosti in deležnikov prizadeval, da odločevalci prepoznajo razvojni potencial projekta NUK II, njegov pomen in multiplikativni učinek v znanosti, kulturi in gospodarstvu, ter njegovo realizacijo uvrstijo med prioritete svojega delovanja, pri čemer bo Ministrstvo za kulturo prizadevanja podpiralo skladno z razpoložljivimi možnostmi in pristojnostmi.

Odgovor pripravila:
mag. Tatjana Likar, sekretarka
Podpisal: Anton Peršak, minister
Ljubljana, 28. 11. 2017

“Znanje je tisto, ki ti da krila”

Intervju s Heleno Janežič

Mojca Trtnik

Narodna in univerzitetna knjižnica
mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si

Helena, slišala sem, da v Narodni in univerzitetni knjižnici prebiva tudi Čukec Nukec. So to le govorice ali je res kaj na tem?

V Nuku sem zaposlena že kar nekaj let, pa do nedavna nisem pomislila, da bi v stavbi knjižnice tudi kdo prebival. Dokler nismo začeli videvati drobnih puhastih peres ... zdaj na tej, zdaj na oni okenski polici, pa med knjigami v skladišču in sem in tja tudi kakšno prav posebno, grahasto, na nukovskih hodnikih. Ker tu zagotovo ni kokoši, ki bi izgubljale grahasto perje, smo pomislili, da bi v naši knjižnici lahko prebival čuk. Še nihče ga ni zares srečal, najbrž zato, ker ta ptica podnevi spi, bedi pa ponoči. O njem vemo le, da je še majhen, zato je pravzaprav čukec. Malo

radovedno pernato bitje, ki ponoči bedi in odkriva zaklade z Nukovih polic, smo poimenovali Čukec Nukec. Torej je nekaj na govoricah, ki ste jih ujeli ...

Kako to, da si se odločila napisati zgodbi o Čukcu Nukcu in komu so pravzaprav namenjene?

No, šalo na stran. Pravljično bitje Čukec Nukec je nastalo z željo, da bi največjo slovensko knjižnico približali našim najmlajšim. S pomočjo pernatega radovedneža, ki hkrati tudi simbolno predstavlja modrost, je spoznavanje stavbe, njenih zakladov in s knjižnico povezanih ljudi prijaznejše in razumljivo otrokom. Simbolov je polna tudi hiša tisočeri knjig, kakor Nuku reče Čukec Nukec. V stavbo

jih je vkomponiral mojster arhitekt Jože Plečnik, ki ve vse o hiši, njenem nastanku in zakladih, skritih za tisočeri okni v obliki pol odprtih knjig in prav on je tisti, ki Čukcu odkrije številna manj znana dejstva in resnice. Ne nazadnje tudi to, da je znanje, ki je zapisano v nešteti knjigah (ki so tudi shranjene v knjižnicah), največji zaklad.

Kako dolgo je preteklo od ideje do same izdaje knjige?

Že dlje časa smo razmišljali, da bi ponudili vodene ogleds NUK tudi osnovnošolskim in mlajšim skupinam, čemur je zelo naklonjeno tudi vodstvo naše knjižnice. Ideja je dobila zagon poleti 2016, ko sta najemnika Kavarne NUK, Mojca in Andrej Ojstrež Kogovšek, v sklopu glasbenega

■ **Pravijo, da sem videti kot sova, v resnici pa sem čuk. In ker ne štejem dosti let, sem še vedno čukec. Čukec Nukec. Mehko pernat z velikimi radovednimi očmi. Odkar pomnim, stanujem v hiši tisočerih knjig. Tako ji pravim, ker me obkrožajo neskončne police s kilometri knjig. Uradno se hiši reče Narodna in univerzitetna knjižnica, saj hrani spomin slovenskega naroda. Načrte zanjo je narisal mojster arhitekt Jože Plečnik. (Ilustracije Polona Kosec)**

festivala Poleti v NUK, želela ponudbo festivala razširiti tudi v popoldanski čas in privabiti v NUK otroke in njihove starše. S skupnimi močmi smo pripravili tri ponedeljkove vodene ogleda, a zanje smo potrebovali nek okvir, zgodbo. Pa sta se obe Mojci v delovni skupini (Mojca Ojstrež Kogovšek in Mojca Trtnik) obrnili k meni in rekli: »Helena, ti imaš izkušnje z vodenjem skupin po NUK in znaš pisati. A bi zapisala okvirni program, kaj naj bi tri ponedeljke pokazali otrokom?« Strinjale smo se, da je potrebno uvesti lik, ki bo otrokom približal ta naš hram učenosti in tako se je rodil Čukec Nukec. Zgodbe so se nato iz moje glave kar hitro preselile na papir, zadnja, četrta, pa je nastala naknadno, pisala sem jo na Rabu

med prvomajskimi počitnicami 2017. Prve tri zgodbe smo tako brali na poletnem festivalu S knjigo pred NUK, naslednje leto pa že vse štiri. Slikanica *Čukec Nukec, zgodbe o malem čuku, ki živi v Nuku* je izšla tik pred Knjižnim sejmom, novembra 2017, od ideje do izdaje je torej preteklo dobro leto.

Si pri nastanjanju samega koncepta delovala sama ali je Čukec Nukec plod timskega dela?

Ideja je plod timskega dela, prav tako je ime za lik Čukca Nukca nastalo med enim od »brainstormingov«, zgodbe pa sem pisala sama. Poleg Čukca sem vanje vključila še mojstra Plečnika kot tistega, ki razlaga, ker pač največ ve o knjižnici, saj je

narisal načrte zanjo in predvidel skoraj vso opremo, ki jo v hiši vidimo.

Vse aktivnosti okrog Čukca Nukca in ponudbe, ki jo NUK namenja najmlajšim, so seveda timsko delo. V odlični in predani ekipi sodelujemo Urša Kocjan, Tomaž Bešter, Žiga Cerkvenc in avtorica zgodbic. Za vsako prvo soboto v mesecu pripravljamo poseben program za otroke, dobro urico druženja z najmlajšimi smo poimenovali Čukčeve sobote v NUK. Preberemo eno od zgodbic in se nato sprehodimo po hiši tisočerih knjig. Pri tem si ogledamo tudi tiste skrite koticke, do katerih običajno uporabniki nimajo dostopa. Ogled je vedno zelo zanimiv tudi za starše oziroma spremljevalce otrok, saj čisto vsi izvedo kaj novega. Vabljeni torej vsako prvo soboto v mesecu ob 11. uri v NUK, kjer vas bo pričakala čukčeva ekipa.

Pri pravljičah pomemben del predstavljajo tudi ilustracije, ki bralca pospremi v zgodbo.

Ilustracija ima, po mojem mnenju, pri slikanicah vsaj tako, če ne celo večjo vlogo, kakor samo besedilo. Bo že držalo, da slika pove več, kakor tisoč besed! Prijazna Čukčeva podoba se mi je zdela ključna, še bolj pa me je pri izbiri ilustratorja vodilo dejstvo, da mora imeti vzpostavljen odnos do Nuka, do narodne zapuščine, ki jo hrani in do Plečnikove stavbe, v kateri je knjižnica.

Predstavljam si, da si pri nastanku ilustracij tesno sodelovala z ilustratorko Polono Kosec?

Ko sem videla Polonine ilustracije v drugih slikanicah, sem vedela, da je ona tista oseba, ki bo znala Čukca iz moje glave narisati prav takega, kakor sem si ga zamislila. Okroglega, mehkega, rahlo zmršenega in zvedavega, takega malo čukastega. In kot že omenjeno, prepričalo me je tudi njeno poznavanje Nuka, Plečnika in njena radoznalost, povezana z vsem, kar je Nukovega. Odlično sva sodelovali in še sodelujeva!

Verjetno je bil prav poseben občutek, ko je Čukec Nukec oživel v barvah?

Polona mi je že kmalu poslala prve osnutke Čukca in lahko rečem, da je bila ljubezen na prvi pogled. Sedi na kupu knjig pod

■ Čukec sreča Plečnika

■ knjižničarka Ančka

Plečnikovo lučko iz Velike čitalnice NUK in je tako še bolj prepoznaven in samosvoj. Skupaj sva dodelali attribute, ki ga ločijo od drugih čukcev: na prsih ima temnejše perje v obliki črke N, ker je Nukec, okrog vratu pa mu visi ključek – replika kljuge z glavnih Nukovih vrat v obliki krilatega konja Pegaza. »Znanje je tisto, ki ti dá krila«, nam z njim sporoča mojster Plečnik, Čukec pa s ključkom simbolno odpira pot do znanja vsem, ki ga srečajo.

Kakšni so prvi odzivi s strani najmlajših bralcev, pa tudi knjižničarjev?

Mladež, njihovi starši, dedki, babice, tete in strici so, vsaj po odzivih na branjih zgodbic sodeč, uživali ob Čukčevih dogodivščinah. Primerne so za starost 7+, ob primerni razlagi bralca pa jo razumejo tudi mlajši. Glede na odzive pa lahko rečem tudi, da so zgodbice zanimive za vse starostne skupine, marsikdo od obiskovalcev - spremljevalcev pove, da je nekoč študiral v NUK, pa šele zdaj izvedel, zakaj so Nukova vhodna vrata tako težka. O odzivih knjižničarjev zaenkrat težko govorim, ker razen mojih sodelavcev, ki so Čukca Nukca vzeli za svojega, še nimam pravih »povratnih informacij«.

Lik Čukca Nukca si vpletla še v druge zgodbe Narodne in univerzitetne knjižnice. Lahko kaj več poveš o tem?

Slikanica prinaša štiri zgodbice. V prvi Čukec Nukec sreča mojstra Plečnika in skupaj spoznavata arhitekturne elemente stavbe slovenske narodne knjižnice, ki jo je Plečnik tudi projektiral. Čukec je navdušen, ko izve, da so okna na zunanji strani fasade narejena kot pol odprte knjige. V drugi odkriva bogate zaklade z Nukovih polic in presenečen spozna, da tam niso le knjige, pač pa na vseh mogočih podlagah zapisan spomin slovenskega naroda. V tretji zgodbici izve, da ima knjižnica dolgo zgodovino in kdo vse je delal v njej, za zadnjo pa lahko rečem, je nekakšna reklama za naš bibliotekarski poklic, saj Plečnik Čukcu predstavi, kaj vse se pod Nukovo streho dogaja dandanes. Za trenutek pokuka v delavnico dr. Knjigozdrava, sreča Janka Vseznalka in spozna Anko Digtalko.

Morda nekateri porečejo, da Čukec Nukec ne spada v prostore Narodne in univerzitetne knjižnice. Navsezadnje se v NUK lahko vpišejo le osebe starejše od 15 let, pravljica pa je namenjena otrokom.

Moja babica je vedno govorila, da se vzgoja začne z rojstvom, do otrokovega sedmega leta pa narediš praktično vse, kar si lahko naredil, postavil si temelje. Prav zato ni nikoli prezgodaj za privzganje odnosa do naše kulturne dediščine in razvijanje bralne kulture. S pomočjo Čukca Nukca želimo mladim obiskovalcem vzbuditi prav to: zanimanje za slovensko pisno kulturno in znanstveno dediščino ter zavest o zavedanju svojih korenin. Da bodo takrat, ko dopolnijo 15 let, vedeli, kaj je NUK, kaj predstavlja in kaj vse hrani. In da jih ne bo strah odpreti težkih vhodnih vrat v hram učenosti.

V Nuku deluješ kot vodja Zbirke tiskov Slovencev zunaj Republike Slovenije, mnogi knjižničarji pa te poznajo kot avtorico mnogoterih razstav. Predvidevam, da je bilo napisati pravljico zate nekaj popolnoma novega. Si izziv sprejela z odprtimi rokami? Kako si doživljala proces nastajanja Čukca Nukca?

V NUK že skoraj desetletje vodim Zbirko tiskov Slovencev zunaj RS, moje profesionalno in tudi čisto osebno zanimanje je v največji meri posvečeno slovenskim izseljencem in zamejcem.

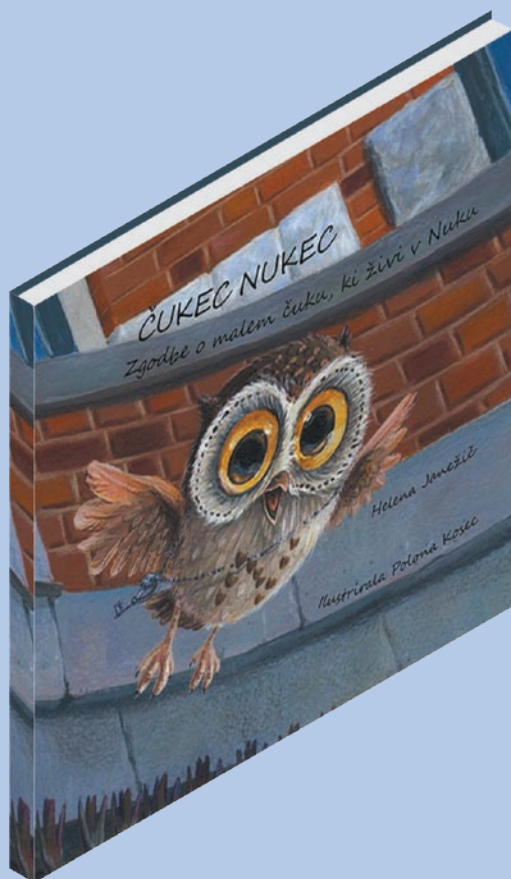
■ knjižničar Janko Vsezrnko

Vsako leto tudi pripravim razstavo, vezano na izseljensko tematiko. Čukec Nukey pa je »priletel« tako za zraven. Izziv sem sprejela z odprtimi rokami, čeprav do tedaj še nisem napisala zgodbe za otroke. Res pa je, da sem svojim otrokoma za lahko noč velikokrat pripovedovala pravljice, ki sem se jih sprti izmišljevala in malo mi je žal, da jih nisem tudi zapisala.

Pisanje Čukca Nukca je bilo zelo prijetno in navdihujoče opravilo, največ časa mi je vzelo razmišljanje, kako komplicirane reči povedati na preprost način. Kako razložiti izraz spomin slovenskega naroda ali predstaviti znanje kot največji zaklad, ki ti da krila? Sicer pa sem se trudila, da so zgodbe poučne, a ne preveč nabite s podatki, ti pa so vseeno ključni za razumevanje nastanka in delovanja hiše tisočeri knjig. Svoje seveda naredijo izvrstne ilustracije.

Za konec: ima Čukec Nukey, kakšno sporočilo za naše knjižničarje?

Dragi knjižničarji, vabljeni v slovenski hram učenosti tudi vi! In le pogledjte, ali ni kje na policah vaše knjižnice tudi skrit kak čukec, ki cele noči prebira knjige. ●

Čukec Nukey, zgodbe o malem čuku, ki živi v Nuku

napisala Helena Janežič, ilustrirala Polona Kosce
založila Narodna in univerzitetna knjižnica, 2017
trda vezava, 28 str.
mere 20 x 20 cm
ISBN 978-961-6551-78-6
cena: 18,00 €

Knjigico lahko kupite tudi v Recepciji NUK, v pritličju NUK na Turjaški ulici 1 v Ljubljani, in sicer od ponedeljka – do sobote od 9.00-18.00.

ali

z naročilnico, ki jo najdete na spletni strani NUK (<http://www.nuk.uni-lj.si/izpostavljamocukec-nukey>).

Izpolnjeno naročilnico pošljite na martina.bercic@nuk.uni-lj.si

Opravičilo uredništva

V prejšnji številki Knjižničarskih novic (Letnik 27, št. 7/8) smo v prispevku **Piranska kamišbajkerka v Franciji navdušila množico** napačno navedli ime avtorice. Avtorica prispevka je **Ksenija Orel**. Za neljubo in nenamerno napako se ji še enkrat iskreno opravičujemo.

Predstavitve knjižnice Narodnega muzeja Slovenije

Matej Hreščak
Foto: Alja Vute in Matej Hreščak
Narodni muzej Slovenije
matej.hrescak@nms.si

V knjižnici Narodnega muzeja Slovenije smo v sklopu programa oziroma delavnice A, B, C – muzejska mala šola izvedli posebno predstavitev naše knjižnice, ki je vključevala tudi bibliopedagoške vsebine. Sama delavnica je namenjena otrokom od 8. leta starosti dalje (največ pet otrok), njen namen pa je, da otroci spoznajo muzejske poklice in dejavnosti. Obiščejo direktorico muzeja, muzejski depo, konservatorsko-restavratorsko delavnico, oddelek za odnose z javnostmi, knjižnico ter se preizkusijo kot vodniki po razstavi.

Prvič je bila delavnica izvedena 2. novembra 2017, udeležili sta se je dve dekleti, stari 11 let. V muzejski knjižnici smo za ta namen oblikovali poseben 45-minutni program, ki je v prvem delu vseboval ogled knjižnice, njene temeljne zbirke in izbranih knjižnih dragocenosti, v drugem delu pa še dve praktični in zanimivi nalogi za udeleženci. Celoten program smo vsebinsko prilagodili njuni starosti.

Naš ogled smo začeli v čitalnici, kjer smo jima na kratko razložili namen in značilnosti naše knjižnice. Ob t. i. vitrini meseca (*95 tez, ki so pretresle krščanstvo. Ob 500-letnici reformacije*), ki je v muzejski knjižnici že stalna praksa, smo pogovor navezali na njuno poznavanje protestantizma in Primoža Trubarja kot avtorja prvih slovenskih knjig. Pri ogledu najstarejšega dela knjižnične zbirke od njegove ustanovitve leta 1821 dalje sta

dekleti že po zunanjem videzu knjig (vezava, platnice in hrbti) hitro spoznali, da gre za zelo staro in dragoceno gradivo, ki ga drugod še nista videli. Skupaj smo ugotovili tudi, da se naše knjižno gradivo po tematiki razlikuje od gradiva, ki ga hranijo splošne in šolske knjižnice, katerih sta javni, posledično pa so tudi naši uporabniki zelo ozka skupina ljudi. Razložili smo jima tudi, kaj so signaturne številke (signature) in njihov pomen pri postavitvi in iskanju knjig.

Ob kupih pisemskih pošilk in paketov, pripravljenih za odvoz na pošto, smo jima pojasnili, da skoraj vsakodnevno prejemo strokovne revije iz različnih inštitucij s celega sveta, v zameno pa tudi knjižničarji v Narodnem muzeju Slovenije zavijamo in pošiljamo muzejske publikacije tem inštitucijam. Obseg naše zamene in gradiva, ki ga dobivamo na ta način, ju je vidno navdušil.

■ Razstavljene dragocenosti knjižnice NMS

Sledil je najzanimivejši del njunega obiska. V živo sta si ogledali nekaj dragocenosti iz muzejske zbirke, ki smo jih ob tej priložnosti prinesli iz trezorja in razstavili na veliki mizi v skladiščnem prostoru knjižnice:

- Prešernove rokopise nekaterih manj znanih pesmi
- Prešernovo pismo Čopu
- *Slavo vojvodine Kranjske*, 3. knjiga (1684)
- Dalmatinovo *Biblijo* (1584)

Poleg originalnih antikvarnih izdaj smo zraven postavili tudi faksimile 3. knjige *Slave* iz leta 1971 ter njen slovenski prevod (2011) in faksimile *Biblije*. Mladi obiskovalki sta se lahko na lastne oči prepričali o podobnostih in razlikah med originali in faksimili. Njune ugotovitve smo izkoristili za pogovor o tem, kakšen je namen faksimilov in kako pomembno je zavarovati in ohranjati antikvarno gradivo. Obe dekleti smo pozvali, da sta iz faksimila Dalmatinove *Biblije* prebrali krajši odlomek. Narečno obarvan jezik 16. stoletja in bohoričica sta bila zanj precejšen izziv, a sta se ob branju spričo nenavadnih besed in diktije precej zabavali. Pomembno pa je

1 Obiskovalki sta si ogledali Slavo vojvodine Kranjske, 2 Dodeljevanje predmetnih oznak

bilo tudi njuno empirično spoznanje, da so v preteklosti ljudje govorili in pisali nekoliko drugače kot danes.

Poleg dragocenosti smo omenili tudi knjižne vezave, in sicer smo jima na kratko predstavili in pokazali različne vrste vezav, zlasti pa knjigo z vidnimi lesenimi platnicami (da sta res leseni, sta se lahko prepričali tako, da sta potrkali nanjo) ter knjigo s pergamentnimi platnicami, ki sta jo lahko pogladili in občutili ta poseben material. Na poškodovanem primerku knjige z izbočenimi vezicami sta si pobjiže in natančno ogledali, na kakšen način so bile včasih knjige sešite skupaj.

V drugem delu programa smo zanj pripravi še dve nalogi. Prva naloga se je navezovala na vsebinsko obdelavo gradiva, saj smo jima povedali, da je pomemben del knjižničarjevega dela tudi to, da vsako knjigo naredimo najdljivo za uporabnike, ki jih zanima njena vsebina. Že predhodno smo izbrali monografijo *Zakladi tisočletij*, nekakšen pregled arheološke zgodovine Slovenije, ter zanj naredili posebne kartonske tablice, na katerih so bile napisane različne besede, ki so predstavljale predmetne oznake. Poleg besed, ki so se navezovala na vsebino knjige (npr. arheologija, izkopavanja, orožje, Slovani), so bile v kupčku tudi neustrezne predmetne oznake, kot so šport, glasba, računalnik itd. Naloga naših obiskovalk je bila, da knjigo prelistata in ugotovita, kaj je njena tematika, ter nato izmed vseh tablic izbereta tiste, ki opredeljujejo oz. se navezujejo na vsebino knjige. Naloge sta se najprej lotili počasi in previdno, preleteli

sta kazalo knjige in si ogledali vse slike in fotografije, vmes pa se počasi odločali za posamezne kartončke iz kupa. Ustrezne sta potegnili k sebi, neustrezne pa na »odpadni kup«.

Po pričakovanjih sta hitro izločili povsem neustrezne besede (računalnik) in imeli težave z nekaterimi bolj spornimi oz. mejnimi izrazi (npr. reke – saj se v knjigi večkrat pojavijo reke ob nahajališčih najdišč). Skupaj smo ugotovili, da se nekatere stvari in pojmi sicer pojavijo v knjigi, a ne predstavljajo njene glavne tematike, zato sodijo na »odpadni kup«. Ob koncu njune naloge smo se strinjali, da določanje predmetnih oznak ni tako lahka naloga, kot se morda zdi na prvi pogled, in da morajo biti knjižničarji zelo natančni.

Druga naloga je bila povezana z iskanjem gradiva na »star način«, z uporabo listkovnega kataloga. Navidezno smo se prestavili v čas pred računalniki in spoznali, na kakšen način so nekoč knjižničarji in uporabniki iskali gradivo v abecednem imenskem katalogu. Na razumljiv način smo jima obrazložili iskalno in zbirno funkcijo kataloga ter na primeru enega izmed listkov pojasnili, kateri podatki se na njem nahajajo. Posebej smo poudarili signaturo, ki sta jo že spoznali kot zelo pomembno številko, ki določa lokacijo knjige v knjižnici. Ko sta osvojili te osnove, smo jima naročili, naj v katalogu poiščeta knjigo Boga Grafenauerja z naslovom *Kmečki upori na Slovenskem*. Pravilno sta svoje iskanje začeli pod črko "G" ter se listek za listkom počasi prebijali naprej po abecedi do prave knjige. Razbrali sta

bibliografske podatke in tudi prepoznali vrhno številko kot signaturo. Sledil je pogovor o tem, da je bilo tovrstno iskanje precej zamudno, poleg tega je bilo potrebno fizično priti v knjižnico in brskati po katalogu, danes pa to lahko preko računalnikov počnemo kar od doma.

Ker nas je čas že pošteno preganjal, smo zaključili ogled knjižnice in dekletki sta nadaljevali svoj »muzejski dan« z obiskom drugih oddelkov. Mladi obiskovalki sta bili tekom našega druženja zelo aktivni in radovedni - postavili sta nam precej vprašanj ter tudi radi odgovarjali na vprašanja z naše strani. Pričakovano ju je najbolj navdušilo originalno Prešernovo pismo in njegov lastnoročen podpis, ki sta ga lahko tudi sami razbrali.

Čeprav si pridejo knjižnico Narodnega muzeja Slovenije po navadi ogledat starejše skupine ljudi, npr. študenti zgodovine, arheologije ali umetnostne zgodovine, strokovnjaki ali raziskovalci različnih humanističnih ved, udeleženci univerze za tretje življenjsko obdobje ipd., redkeje pa šolske skupine ali manjše skupine otrok, je bila takšna delavnica nadvse dobrodošla, zlasti ker smo pripravili tudi praktični del, ki je zahteval aktivno sodelovanje udeleženk. To je bilo izvedljivo zaradi majhnega števila udeležencev, ki ga predvideva program A, B, C – *muzejska mala šola*, saj je le tako mogoč bolj osebni pristop in nadzor nad delom udeležencev. Upam, da se bo takšen ali podoben program izvajal tudi v prihodnosti in bomo v knjižnici lahko mladim šolarjem predstavili naš knjižnični fond in dejavnosti, ki jih knjižničarji v muzeju opravljamo. ●

»Knjigotapljenje« in predstavitev novomeške kulture na Dunaju

Brigita Lavrič

predsednica Društva knjižničarjev Dolenjske
brigita.lavric@nm.sik.si

V četrtek, 14. decembra 2017, je Društvo knjižničarjev Dolenjske skupaj z novomeško knjižnico Mirana Jarca in Slovensko Iniciativo Dunaj – SID pripravilo predstavitev novomeške kulture in ustvarjalcev na Dunaju.

Društvo knjižničarjev Dolenjske in Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto sta skupaj s projektnim partnerjem Slovensko iniciativo Dunaj pripravila projekt Knjigotapljenje: slovenska knjižna srečanja, katerega cilj je podpirati slovensko kulturno delovanje na Dunaju za otroke, mladino in odrasle, ob zaključku leta pa poskrbela še za predstavitev novomeške kulture na Dunaju.

V okviru projekta skrbimo za dostopnost knjig v slovenskem jeziku skupnosti Slovencev na Dunaju in z različnimi aktivnostmi promoviramo novomeško kulturo, njene kulturne ustanove in ustvarjalce ter spodbujamo in nagovarjamo predvsem mlade, ki zaradi močne vključenosti v avstrijsko okolje izgubljajo svojo slovensko identiteto. V okviru Slovenske iniciative Dunaj pa deluje tudi bralni klub za odrasle »Knjižni prigrizki«, katerega člani skozi leto berejo knjige po izboru knjižničarjev iz Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto.

V četrtek popoldan je v Centru avstrijskih narodnosti dramska skupina Knjižnice

Mirana Jarca izvedla lutkovno igrico *Neubogljivi mucek* in navdušila najmlajše, njihove starše, babice in dedke.

Sledil je pouk slovenskega jezika malo drugače, kjer so mladi v okviru delavnice pisanja zgodb s pomočjo didaktičnega pripomočka Lego Story Starter ustvarjali na izbrano temo – *V iskanju jantarnega zaklada*. Gre za inovativen pristop k ustvarjanju zgodb in metodo, ki zvišuje motivacijo za pisanje in branje, bogati besedni zaklad ter je mladim, ki slovenščine ne uporabljajo v vsakodnevni komunikaciji oz. se je učijo kot tujega jezika, v izjemno pomoč.

Srečanje smo zaključili s predstavitvijo izvornih zgodb, ki so s svojo inovativnostjo in hudomušnostjo navdušile vse zbrane, ter se prepustili predstavitvi dunajske kulture predstavnici Slovenskega inštituta na Dunaju.

Projekt so podprli: Mestna občina Novo mesto, Slovenska iniciativa Dunaj, Društvo knjižničarjev Dolenjske ter TPV Avto d. o. o. ●

Po Kirgiziji med vrsticami

Nataša Franko
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
natasa.franko@nm.sik.si

Kirgizija leži v gorah srednje Azije, meri preko 198.500m² ter ima 5,6 milijonov prebivalcev. Krasijo jo gorski masivi ter veliko število ledeniških jezer, ki prebivalcem poleti nadomestijo morje. Issyk-Kul je s svojimi 180 km dolžine takoj za jezerom Titikaka drugo največje slano jezero na svetu. Glavno mesto Kirgizije je Biškek.

Država je skozi zgodovino doživela veliko sprememb in vojn. Leta 1991 se je odcepila od Sovjetske zveze in tako postala samostojna država. Rusi so v državo pripeljali gospodarski razcvet, ki pa mu po osamosvojitvi težko sledijo, saj so prebivalci Kirgizije pretežno nomadi. Opaziti je mogoče, da je ravno zaradi ruskega vpliva vsakdanje življenje v Kirgiziji bistveno bolj sproščeno kot v drugih muslimanskih državah.

Pot nas je vodila na vzhod k nomadom v širokih stepah, ki so tja odšli s prvimi spomladanskimi sončnimi žarki. Življenje na obronkih gorskega masiva, imenovanega Nebeško kraljestvo, ki se vije naprej na Kitajsko, teče bistveno drugače, kot smo ga vajeni doma. Nekoč je tam potekal del svilne ceste. Po pohodniških

podvigih smo se vračali v mesteci, kot sta Kochkor in Karakol. Karakol je četrto največje mesto v Kirgiziji in je glavno mesto regije Issyk-Kul, ene od sedmih regij v državi.

Na vzhodnem delu mestnega središča se v senci gosto zasejanih dreves skriva ogromen kompleks, grajen po socialističnem vzoru. V njem se nahajajo osnovno-, srednje- in visokošolske izobraževalne ustanove. V enem od kril tega kompleksa se nahajata Območna knjižnica Karakol ter kulturno-informacijski center Ameriški kotichek. Čeprav je poletni delovni čas med deveto uro zjutraj in sedmo zvečer, je bila knjižnica ob 16. uri že zaprta. Kot so povedali, poleti v njej ni obiskovalcev in tako je knjižničarka predčasno odšla

■ Knjige in igrače so zaklenjene v steklenih omarah

domov. V predverju se nahaja zanimiv knjižnični katalog, v katerem se nahajajo kataložni listki, razvrščeni po UDK vrstilih, ki je njihov lasten sistem, izdelan v ruski cirilici.

Namesto knjižnice si je bilo tako mogoče ogledati kulturno-informacijski center Ameriški kotichek, ki je zelo povezan z ostalimi ustanovami v zgradbi. V Kirgiziji je prvi Ameriški kotichek odprla Ameriška ambasada v Biškeku leta 2003. Pozneje je kotiche odprla tudi v vseh sedmih glavnih regijskih mestih - Kant, Naryn, Talas, Jalal-Abad, Osh ter Karakol. Vse kotiche v celoti finančno podpira ameriško veleposlaništvo. V mestecu Karakol so ga odprli pred petimi leti. Delovni čas poteka od sedmih zjutraj do sedmih zvečer. V njem je redno zaposlenih pet oseb, ki so po izobrazbi knjižničarji, vzgojitelji in učitelji angleškega jezika. V prostoru se nahaja petindvajset sodobnih računalnikov, ki so namenjeni uporabnikom, ter pet, ki

1 Napisa pred vhodom v knjižnico in kulturno-informacijski center Ameriški koticček, 2 Ga. Sononbu, ena od petih zaposlenih v Ameriškem koticčku, 3 Prostor za prireditve ter knjižne police, 4 Knjižni katalog (Foto: N. Franko)

jih uporabljajo zaposleni. Bogata knjižna zbirka prihaja iz ameriških univerz, kot so Harvard, Yale, Princeton in druge. Uporabniki tako lahko v koticčku izbirajo med več kot 2.000 naslovi monografij, približno 20 naslovi serijskih publikacij ter raznovrstnimi igračkami in različnimi didaktičnimi pripomočki, ki so v pomoč pri učenju angleškega jezika in spoznavanju ameriške kulture ter zgodovine. Poleg študijskega gradiva je v knjižnici Ameriškega koticčka mogoče najti bogato zbirko pravljic in pripovedi za predšolske in šolske otroke.

Posamezno gradivo je na hrbtni strani opremljeno z nalepko, na kateri je navedena zaporedna številka gradiva. Knjige in igrače so zaklenjene v steklenih omarah, ki so razporejene glede na to, kateri starostni skupini so namenjene. Stroškov vpisa in zamudnine ne zaračunavajo, rok izposoje pa je odvisen od povpraševanja po posameznem gradivu in potreb uporabnika. Kljub sodobni računalniški opremi obdelavo gradiva ter evidenco izposoje vodijo ročno. Poleg ročne izposoje gradiva je zanimivo tudi, da nimajo svoje spletne strani, kar je za nas praktično nepredstavljivo. Obiskovalce o dogodkih obveščajo preko medijev, kot sta televizija in radio. Podatke o gradivu

in uporabnikih vnašajo v posamezne zvezke in knjige, ki služijo kot inventarne knjige. Uporabniki si brez kartončka, v katerega so vpisani podatki o izposojenem gradivu, gradiva ne morejo izposoditi. Poleg knjižnega gradiva uporabnikom nudijo še audio-video gradivo, igrače ter opremo za predvajanje projekcij. Organizirajo jezikovne tečaje, potopisna predavanja, predstavitev literarnih del, delavnice za otroke in ostale prireditve za vse starostne skupine. Ameriški koticček je med domačini zelo priljubljen, nemalokdaj pa vanj zaidejo tudi tujci, saj v njem lahko dobijo informacije o mestu in regiji. Poleg dogodkov, ki jih organizirajo v prostorih Ameriškega koticčka, pa organizirajo večdnevne taborne za otroke po celotni regiji Issyk-Kul.

Zaposlena v koticčku je poudarila, da kulturno-informacijski center Ameriški koticček in Območna knjižnica Karakol veliko sodelujeta. Po njenih besedah ima knjižnica vlogo osrednje območne knjižnice v regiji. Njena pglavilna naloga je spodbujanje bralne kulture pri mladih, saj je bralna kultura v deželi zelo nizka. Večina nabavljenega gradiva je namenjena dijakom in študentom, ki obiskujejo katerega od oddelkov v izobraževalnem središču, manj pa predšolskim otrokom

in starejšim uporabnikom. Omenila je, da imajo v Kirgiziji strogo ločene oddelke knjižnic za osnovnošolske in ostale uporabnike.

Knjižnice, knjigarne in turistično-informacijski centri v vzhodnem delu Kirgizije so redki. Na boljših sejnih je mogoče kupiti le Koran in ostale knjige religiozne vsebine. Turistične zemljevide in zloženke je težko najti, na sodobne navigacijske naprave pa se ni mogoče zanesti. Največ informacij popotnik najde v hotelih in hostlih, v katerih prenočuje. Kirgizi so narod nomadov, ki se spomladi večinoma preselijo v široke stepe, v zavetje gora in se prepustijo umirjenemu nomadskemu življenju, polnem osnovnih življenjskih obveznosti. Novice o zunanjem svetu prinašajo domačini, ki jih oskrbujejo s hrano, in popotniki, kateri jim nudijo zavetišče. Zvečer za krajši čas v njihovih domovih, imenovanih jurte, zagorijo luči, ki jih napajajo agregati, in dajejo le medlo svetlobo. Tako je dostop do branja ali nam vsakdanjih udobnosti skoraj nemogoč. Domačini in popotniki si večere krajšajo s pripovedovanjem izkušenj in zgodb, zaradi česar čas tam teče bistveno počasneje, kar je tudi razlog, da smo deželo obiskali. ●

Program izobraževanja NUK za leto 2018 in bibliotekarski izpiti

Helena Pečko Mlekuš
Narodna in univerzitetna knjižnica
helena.pecko-mlekus@nuk.uni-lj.si

Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK) bo tudi v letu 2018, poleg bibliotekarskih izpitov, organizirala in izvajala različne oblike izobraževanja za knjižničarske delavce, založnike in uporabnike knjižnic.

V prispevku vas želimo seznaniti le z nekaterimi novostmi v tistem delu programa, ki je namenjen knjižničarskim delavcem in z informacijami, pomembnimi za opravljanje bibliotekarskega izpita.

Veseli bomo, če se nam boste pridružili!

Program izobraževanja in morebitne spremembe v programu so dostopni na spletni strani NUK na naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/informacije/izobrazevanje-knjiznicarji>.

Izobraževanje knjižničarskih delavcev

Tečaj za začetnike v stroki (v sklopu Izobraževanja za začetnike v stroki) je obvezen za tiste knjižničarske delavce, ki bodo opravljali bibliotekarski izpit za knjižničarja oziroma višjega knjižničarja. Priporočamo pa ga tudi vsem, ki se želijo seznaniti s temeljni knjižnične dejavnosti in z razvojem stroke.

V sklopu permanentnega izobraževanja smo pripravili naslednje nove oziroma prenovljene tečaje, in sicer:

- Rokopisno gradivo v knjižnicah: zapuščine in rokovanje z njimi;
- Komuniciranje z različnimi vedenjskimi profili uporabnikov;
- Reševanje sporov v knjižnici: mediacija;
- Postavitev spletne strani z orodjem WordPress;
- Odprti dostop in plenilski založniki;
- Načrtovanje mreže splošnih knjižnic in aplikacija PAM (prostorska analiza mreže).

V sklopu izobraževanja za vzajemno katalogizacijo smo prenovili nekatere tečaje, načrtujemo tudi izvedbo delavnice za osvežitev znanja iz katalogizacije antikvarnega knjižnega gradiva. Tečaj *Katalogizacija monografskih publikacij: tečaj za bodoče aktivne udeležence sistema COBISS.SI* bo izveden samo v junijskem terminu, tečaji za katalogizacijo neknjižnega gradiva pa samo v jesenskem terminu.

Skrbnike in katalogizatorje domoznanskih zbirk pa vabimo na kratek (štiriurni) tečaj: *Odnos med katalogizacijsko prakso in aktualnimi družboslovnimi spoznanji.*

Tečaji po naročilu

Tečaje, ki so v rednem programu izobraževanja, lahko po dogovoru izvedemo tudi izven prostorov NUK, vsebino pa prilagodimo željam in potrebam knjižnice - naročnika. Po naročilu lahko pripravimo tudi naslednje tečaje, ki niso v rednem programu izobraževanja:

- Inventarizacija knjižničnega gradiva,
- Izločanje in odpis knjižničnega gradiva,
- Katalogizacija, klasifikacija in indeksiranje drobnega tiska,
- Vaje iz vsebinske obdelave monografskih publikacij.

Bibliotekarski izpiti

NUK je bibliotekarski izpit po novem Pravilniku o bibliotekarskem izpitu (Uradni list RS, št. 75/16) izvedla v jeseni 2017, ko je izpit opravljalo 19 kandidatov. Naj po zaključku prvega izpitnega roka poudarimo dva dejavnika, ki sta zelo pomembna za uspešno opravljanje izpita, in sicer strokovno usposabljanje kandidata in kakovostno mentorstvo. Strokovno usposabljanje mora zagotoviti

knjižnica, v kateri je kandidat zaposlen, trajati mora vsaj pol leta in obsega splošni in posebni del. Potekati mora po vnaprej določenem programu, ki ga pripravi mentor, potrdi pa ga odgovorna oseba knjižnice. Poleg programa strokovnega usposabljanja mentor sproti pregleduje in preverja ter potrdi dnevnik usposabljanja, pripravi pisno poročilo o poteku usposabljanja in oceni kandidatovo delo.

Vloga oziroma naloge mentorja so podrobneje opisane v 18. členu Pravilnika, posebej pomembne pa so njegove naloge pri kandidatu, ki bo opravljal bibliotekarski izpit za bibliotekarja. V tem primeru mentor:

- usmerja kandidata pri izbiri teme pisne naloge,
- svetuje pri uporabi ustreznih informacijskih virov in strokovne literature,
- spremlja in vodi izdelavo pisne naloge,
- sproti predlaga morebitne spremembe oziroma izboljšave,
- pregleda pisno nalogo in preveri, ali je kandidat upošteval Navodila za pripravo pisne naloge (preden jo pošlje Komisiji za bibliotekarski izpit),
- predlaga kandidatu udeležbo na različnih izobraževalnih vsebinah (v knjižnici, kjer je kandidat zaposlen oziroma v drugi knjižnici), zlasti kadar so vsebine povezane s kandidatovim delom oziroma s temo pisne naloge.

Izobraževanje za pripravo na izpit

Za pripravo na splošni del bibliotekarskega izpita bomo izvedli Tečaj za pripravo na bibliotekarski izpit iz splošnega dela. Na tečaju bodo obravnavane izpitne vsebine splošnega dela izpita, kot so navedene v prilogi I Pravidnika.

Za pripravo na posebni del bibliotekarskega izpita bomo izvedli Tečaj za začetnike v stroki, ki je obvezen za kandidate, ki opravljajo bibliotekarski izpit za knjižničarja in višjega knjižničarja. Izobraževanje za kandidate, ki opravljajo izpit za bibliotekarja (in nimajo formalne bibliotekarske izobrazbe), pa bo izvajal Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo t. j. program ŠPIK-B.

Pomladno izpitno obdobje bo od 1. do 15. junija. Prijavo je bilo treba vložiti do 1. januarja 2018.

Jesensko izpitno obdobje bo od 15. do 30. novembra. Prijava mora biti vložena najkasneje do 15. junija 2018.

Komisija za bibliotekarski izpit se bo sestala predvidoma 15. januarja oziroma 22. junija, po seji bodo kandidati prejeli obvestilo o datumu opravljanja izpita. Kandidati bodo obveščeni tudi o morebitnih oprostitev, odobritvi teme pisne naloge (če bo kandidat opravljal bibliotekarski izpit za bibliotekarja) in o obveznosti plačila stroškov opravljanja bibliotekarskega izpita (prijavnini). ●

Informacije o bibliotekarskem izpitu najdete na naslovu: <http://www.nuk.uni-lj.si/informacije/bibliotekarski-izpiti>. Spletne strani sproti dopolnjujemo.

Dodatna pojasnila o bibliotekarskih izpiti in njihovi izvedbi dobijo kandidati pri strokovni tajnici Komisije za bibliotekarski izpit, mag. Heleni Pečko Mlekuš (tel. 01 2001 139) ter pri namestnici strokovne tajnice, Poloni Marinšek (tel. 01 2001 160), oziroma na elektronskem naslovu: bibliotekarski.izpiti@nuk.uni-lj.si.

Silva Novljan
silva.novljan@gmail.com

Togo poslovanje

Članica krajevne knjižnice mi je ponudila izposojno knjigo, ko bi morala plačati knjižnici letno članarino, da bi si tedenski dopust popestrila z romanom. Zapletli sva se v kratek pogovor.

Je tudi vas privabila "žeja" po branju?

Morala sem vrniti knjigo, ki ji je danes potekel rok izposoje. Doma imam na zalogi še nekaj izposojenih romanov.

Vestna članica ste, spoštujete poslovanje knjižnice?

Togo je.

Kako? Zakaj?

Več stvari moti kar nekaj članov. Sami ste doživeli, da si kot turistka ne morete izposoditi zelene knjige s kavcijo, ampak le s plačilom letne članarine. Za ta znesek bi si knjigo lahko kupili, če bi bila v kraju knjigarna. Nas upokojece moti, da je knjižnica zaprta v četrtek, ko večina, tudi iz širšega okolja, obiše kraj za nakupe in bi ob tem radi obiskali še knjižnico. Moteče je tudi, da knjižnica, ki ima deljen čas odprtosti, nima nabiralnika za vračanje knjig. Nesprejemljivo je tudi, da ne moremo vrniti izposojenih knjig v drugi sosednji odprti krajevni knjižnici, ko je ta zaprta.

Ste knjižničarjem oz. vodstvu knjižnice sporočili svoje želje?

Večkrat, tudi pisno. A smo neuslišani. Včasih dobimo, podobno kot vi, kratek ustni odgovor "Žal nam je. Tako pač je."

Ste zadovoljni s ponudbo knjižničnega gradiva?

Dobra je. Če česa ni, nam dostavijo iz osrednje knjižnice.

Je tudi izbor strokovnih knjig zadovoljiv?

Tega ne vem. Berem predvsem leposlovje. Knjižničarka mi ni predstavila strokovne zbirke ali me spodbudila z nasveti za izposojno strokovnih knjig.

Si izbirate knjige s pomočjo kataloga?

Ne. Ne uporabljam ga, saj me tudi o uporabi tega niso poučili. Sicer pa so računalniki skoraj vselej zasedeni.

Je toliko obiskovalcev ali je premalo računalnikov?

Zasedejo jih otroci. Odrasli ne moremo do interneta. Če pa že imamo to srečo, pa nimamo miru. Otroci so živahni tako pri računalniških igrich kot na prireditvah zanje. Njim je namenjena večina časa oz. prireditev knjižnice. Odrasli smo nekako zapostavljeni.

Kako se počutite ob tem?

Rekla bom tako kot knjižničarka: "Kaj pa morem." Izbire nimam, torej ostajam članica te knjižnice in upam, da bo vodstvo prisluhnilo našim potrebam.

Z vami delim upanje. Srečno! ●

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV
SLOVENIJE

POVABILO K SODELOVANJU

V sodobnem obilju informacij se zdijo knjižnice odveč. V uredništvu revije Knjižnica menimo drugače - prav zaradi številnih in hitro dostopnih informacij uporabniki knjižnice potrebujejo še veliko bolj kot v preteklosti. Naloga knjižnic ni samo zagotavljanje verodostojnih virov informacij, ampak tudi usposabljanje za samostojno iskanje in odgovorno rabo informacij, ki vključuje tudi kritični odnos in sposobnost vrednotenja. Informacijska pismenost tako postaja čedalje bolj aktualna tema in odgovornost knjižnic ter knjižničarjev.

Z namenom, da bi spodbudili razvoj področja in prikazali dosežke knjižnic in drugih organizacij oziroma posameznikov, ki delujejo na tem področju, smo se v uredništvu odločili, da pripravimo tematsko številko revije Knjižnica na temo **informacijske pismenosti** tako s teoretičnega kot s praktičnega vidika.

Vabimo vas, da pripravite prispevke na naslednje teme:

- pregled dosežkov zadnjih 10 let v slovenskem prostoru (teoretsko, praktično in sistemsko polje);
- definicije, sorodnosti in razlike: informacijska pismenost, digitalna pismenost, računalniška pismenost, medijska pismenost, bralna pismenost, meta pismenost itn.;
- informacijska pismenost na visokošolski, srednješolski in osnovnošolski ravni izobraževanja: standardi, merila, učne vsebine, metode in strategije;
- primeri dobrih praks v visokošolskih, splošnih, šolskih, specialnih in nacionalni knjižnici ter sorodnih področjih (npr. arhivistika in muzeologija);
- razvoj in prenova standardov informacijske pismenosti;
- razvoj učnih pristopov, ki upoštevajo informacijsko pismenost;
- nov koncept informacijske pismenosti v Okviru priporočil za informacijsko pismenost v visokem šolstvu ACRL (Association of College and Research Libraries), »Framework for Information Literacy for Higher Education«;
- razvoj orodij za ocenjevanje ravni informacijske pismenosti;
- informacijska pismenost in poklicno delo;
- informacijska pismenost za vseživljenjsko učenje;
- informacijska pismenost za demokratično družbo;
- informacijska pismenost za ozaveščeno odločanje in trajnostni razvoj;
- informacijska pismenost za kakovostno življenje.

Vabljeni ste k pripravi izvirnih ali preglednih znanstvenih člankov o razvoju področja, strokovnih člankov ali diskusijskih prispevkov. Predstavite lahko tudi posamezne opravljene študije ali primere dobrih praks.

Rok za oddajo članka je **1. marec 2018**, avtorje pa prosimo, da uredništvu čimprej prijavijo temo članka. Pri pripravi prispevka upoštevajte navodila revije Knjižnica.

Za dodatna pojasnila nam pišite na e-naslov revija.knjiznica@nuk.uni-lj.si.

Lep pozdrav,
Damjana Vovk, glavna urednica in dr. Gorazd Vodeb, odgovorni urednik

Zakladi znanja, spominov, zgodb

ZBORNIK OB 70-LETNICI DELOVANJA
POKRAJINSKE IN ŠTUDIJSKE
KNJIŽNICE MURSKA SOBOTA

Murska Sobota, 2016

eam dominum **S**uicia domine quoniam Seculoz

Adm Dominus meus et liberator meus esto

neque daturis

Confundam tu et reue

rum inimici me